

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2017-2019

Μάιος 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	4
Στρατηγικές Επιδιώξεις	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	9
Μεταρρύθμιση της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών	9
Μακροοικονομικό Περιβάλλον.....	10
Μακροοικονομικές Εξελίξεις - 2015.....	10
Τρέχουσες Οικονομικές Εξελίξεις - 2016.....	11
Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας 2017-2019.....	13
Διεθνείς Υποχρεώσεις	14
Δημόσια Οικονομικά.....	15
Δημοσιονομική Κατάσταση - Γενική Κυβέρνηση	15
Βιωσιμότητα Δημόσιου Χρέους.....	24
Κεντρική Κυβέρνηση - Κρατικός Προϋπολογισμός 2017 και ΜΔΠ 2017-2019	26
Ανάλυση Κινδύνων	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	30
Μεταρρυθμίσεις στη Γενική Κυβέρνηση και στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα	30
Γενικοί Στόχοι και Δράσεις	31
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	38

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) προσδιορίζει και παρουσιάζει συνολικά τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης για την επόμενη τριετία.

Το ΣΠΔΠ 2017-2019 είναι το τέταρτο στη σειρά που ετοιμάζεται και συμπίπτει με τη χρονική περίοδο που η Κυπριακή Δημοκρατία εξέρχεται του Μακροοικονομικού Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής που ολοκληρώθηκε επιτυχώς το Μάρτιο του 2016. Σε συνέχεια της ομαλοποίησης της οικονομίας και της επίτευξης θετικών ρυθμών ανάπτυξης το 2015, για πρώτη φορά από το 2011, βασικός άξονας στρατηγικής της κυβέρνησης για τα επόμενα χρόνια είναι η περαιτέρω επιτάχυνση της πραγματικής οικονομίας, η μείωση της ανεργίας, η περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η δημιουργία προϋποθέσεων για βιώσιμη ανάπτυξη. Η περαιτέρω ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η εδραίωση της εμπιστοσύνης από ξένους και ντόπιους επενδυτές και καταθέτες, η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του κράτους, η προσέλκυση ξένων επενδύσεων και η περαιτέρω τόνωση της ρευστότητας στην αγορά αποτελούν κλειδί για την επίτευξη των βασικών αξόνων στρατηγικής της Κυβέρνησης. Έχει ήδη επιτευχθεί σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση αυτή, αλλά παραμένουν αρκετές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν για την πλήρη ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας.

Το ΣΠΔΠ 2017-2019, όπως καθορίζεται από τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο (Νόμος Αρ.20(Ι)/2014), αποτελείται από τρεις Δηλώσεις-Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 1, "**Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής**" (ΔΚΣ), αναλύει το ευρύτερο πλαίσιο της κυβερνητικής αναπτυξιακής πολιτικής για την περίοδο 2017-2019. Μέσω του προσδιορισμού των πολιτικών προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης για καθορισμό του αναπτυξιακού μοντέλου της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις εξελίξεις και προοπτικές σε διεθνές επίπεδο, η ΔΚΣ περιγράφει σε ποιους τομείς θα πρέπει να δοθεί έμφαση για να πετύχουμε μια βιώσιμη και με στέρεες βάσεις ανάπτυξη που θα οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η ΔΚΣ αποτελεί τη βάση για την ετοιμασία των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων που θα προσδιορίζουν τις πολιτικές τους σε επίπεδο τομέων και υποτομέων για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων. Η ΔΚΣ λαμβάνει επίσης υπόψη το Πρόγραμμα Διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας, τη Στρατηγική για την Ευρώπη 2020, τους πολιτικούς προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, καθώς και τις Ειδικές ανά χώρα Συστάσεις του Συμβουλίου.

Στο Κεφάλαιο 2, «**Δήλωση Δημοσιονομικής Στρατηγικής**» (ΔΔΣ) παρουσιάζονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, καθώς και οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις για την περίοδο 2017-2019 και το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο, με τελικό στόχο τον καθορισμό των ανώτατων οροφών δαπανών για κάθε Υπουργείο και ανεξάρτητη υπηρεσία. Στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, η επίτευξη των προτεραιοτήτων πολιτικής σύμφωνα με τη ΔΚΣ, η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών μέσω της ανακατανομής των δημοσίων δαπανών προς κατηγορίες με ψηλή προστιθέμενη αξία καθώς και η χρήση των περιορισμένων δημόσιων πόρων αποδοτικά, αποτελεσματικά και με διαφάνεια.

Στο Κεφάλαιο 3, "**Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης**" (ΔΠΑ), προσδιορίζεται η πολιτική για την αποτελεσματική διαχείριση των ανθρώπινων πόρων στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στο πλαίσιο των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ περιλαμβάνονται και οι πολιτικές που αφορούν στη βελτίωση της διαφάνειας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας, καθώς και της περαιτέρω ανάπτυξης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετώπιζε τα τελευταία τρία χρόνια η κυπριακή οικονομία επικεντρωνόταν στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης, τη σταδιακή αναχαίτιση της ύφεσης της οικονομίας και την καταπολέμηση της ανεργίας. Δεδομένης της επιστροφής της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 2015 με την αγορά εργασίας να παρουσιάζει τάσεις σταθεροποίησης και την ανεργία να σημειώνει μείωση το 2015, προτεραιότητα πλέον είναι η διατήρηση και ενίσχυση της δυναμικής που έχει αναπτυχθεί, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση μιας βιώσιμης ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Αυτά προϋποθέτουν συντονισμένες προσπάθειες από το κράτος και από όλους τους φορείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Οι προσπάθειες αυτές, λειτουργώντας σε συνέργεια και συνέπεια μεταξύ τους, θα μπορέσουν να οδηγήσουν στην επίτευξη των ευρύτερων αναπτυξιακών στόχων της Κυβέρνησης, οι οποίοι είναι ευθυγραμμισμένοι με το Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα και τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Με την προσήλωση σε μια δημοσιονομική πολιτική φιλική προς την ανάπτυξη, και δεδομένου του ακόμα δύσκολου και εύθραυστου οικονομικού περιβάλλοντος, είναι αναπόφευκτο η προώθηση των στόχων που τίθενται να γίνεται σταδιακά, προσδίδοντας προτεραιότητα στην υλοποίηση μέτρων με άμεσο αντίκτυπο και θετικές επιπτώσεις στη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης, καθώς και νέων και βιώσιμων θέσεων εργασίας. Είναι συνεπώς φυσικό, τα Εθνικά Προγραμματικά Έγγραφα, για αξιοποίηση των πόρων που θα διατεθούν στην Κύπρο από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία της περιόδου 2014-2020, να θέτουν ως επίκεντρο την εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών στόχων της Κυβέρνησης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατά τα τρία πρώτα έτη της παρούσας διακυβέρνησης, βασική προτεραιότητα αποτέλεσε η επαναφορά της εμπιστοσύνης στην κυπριακή οικονομία, μέσω της σταθεροποίησης και επαναδραστηριοποίησης της. Η συλλογική προσπάθεια εστιάστηκε στη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη διόρθωση των ανισορροπιών στα δημόσια οικονομικά καθώς και στην υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, έτσι ώστε να τεθούν οι βάσεις για ανάκαμψη και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μέσα σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής. Τα αποτελέσματα των ήδη προωθούμενων μεταρρυθμίσεων έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανή. Είναι απαραίτητο όμως να διατηρηθεί και να ενδυναμωθεί η δυναμική αυτών των μεταρρυθμίσεων, ενώ ταυτόχρονα κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα οδηγήσουν σε βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δημοσιονομικά περιθώρια, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι ετήσιοι Προϋπολογισμοί και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο να αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης και να διασφαλίζεται ότι τα μέτρα και οι δράσεις που περιλαμβάνονται σε αυτούς θα έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή προστιθέμενη αξία και είναι άμεσα συναρτώμενες με τους στρατηγικούς στόχους της κυβέρνησης.

Η Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής θέτει τις βασικές στρατηγικές επιδιώξεις οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την κατανομή των πόρων του Προϋπολογισμού για την περίοδο 2017-2019. Μια βασική αρχή των στρατηγικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων πολιτικής είναι η διασύνδεση τους με τους δημοσιονομικούς στόχους. Οι στρατηγικές που προσανατολίζονται στην ανάπτυξη σε καμιά περίπτωση δεν αναιρούν την προώθηση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων όπως έχουν συμφωνηθεί στα πλαίσια του Μνημονίου Συναντίληψης - Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής, του οποίου αρκετές μεταρρυθμίσεις επεκτείνονται μέχρι και το 2018. Αντίθετα οι στρατηγικές ανάπτυξης θα συμβάλουν στη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των μεταρρυθμίσεων.

Λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων εσωτερικής χρηματοδότησης, αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα η διασφάλιση της βέλτιστης αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων ευρωπαϊκών κονδυλίων και άλλων εξωτερικών πόρων και η άμεση διασύνδεση των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης με τους στρατηγικούς στόχους του κράτους.

1. Επένδυση για Ανάπτυξη και Επιχειρηματικότητα

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η διαφοροποίηση και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης, αξιοποιώντας και αναπτύσσοντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της οικονομίας, η ενθάρρυνση των επενδύσεων, η δημιουργία ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η προώθηση της επιχειρηματικότητας αποτελούν τους βασικούς άξονες πολιτικής που θα στηρίξουν την ανάπτυξη και την απασχόληση σε σταθερή βάση.

Θα πρέπει παράλληλα να προωθηθεί η στήριξη των τομέων που μπορούν να αποτελέσουν τους κύριους άξονες ανάπτυξης και στους οποίους η Κύπρος έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα. Συγκεκριμένα, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στους ακόλουθους άξονες:

- Ανάπτυξη **ολοκληρωμένης στρατηγικής για τον τουρισμό**, η οποία θα στοχεύει μεταξύ άλλων στη διαφοροποίηση και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, στην απάμβλυνση του προβλήματος της εποχικότητας και στην αντιμετώπιση των ζητημάτων συνδεσιμότητας που αντιμετωπίζει η χώρα. Η περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα εδράζεται στον προσδιορισμό του προϊόντος και της εμπορευσιμότητας του (branding) και ακολούθως στην κατάλληλη προβολή του.
- Επέκταση του **ναυτιλιακού τομέα** μέσω της βελτίωσης του συμπλέγματος υπηρεσιών που έχει δημιουργηθεί, συμπεριλαμβανομένων και των κυβερνητικών υπηρεσιών. Άλλα μέτρα για ενίσχυση του τομέα αφορούν τη συνεχή βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών λιμανιών και την ενίσχυση της διεθνούς φήμης της κυπριακής σημαίας.
- Στήριξη του **πρωτογενή τομέα** και **ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας**, της **υδατοκαλλιέργειας** και των **βιομηχανικών προϊόντων γεωργικής προέλευσης**. Ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και μεγαλύτερης κλίμακας παραγωγής. Επιδίωξη για δημιουργία περισσότερων κυπριακών προϊόντων υψηλής ποιότητας.
- Προώθηση της **πράσινης ανάπτυξης** και της δημιουργίας πράσινων θέσεων εργασίας. Επενδύσεις στους τομείς της διαχείρισης αποβλήτων, της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου, της αξιοποίησης του ανακυκλωμένου νερού καθώς και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση **ενεργειακών αποθεμάτων σε υδρογονάνθρακες** στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου και ενίσχυση των προοπτικών των **ανανεώσιμων πηγών ενέργειας**, ιδιαίτερα μέσω της αξιοποίησης του πλεονεκτήματος της ηλιακής ενέργειας. Εντατικοποίηση των δράσεων για πιο αποτελεσματική χρήση της ενέργειας και μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.
- Εκσυγχρονισμός του τομέα των **επαγγελματικών υπηρεσιών** ο οποίος αποτελεί σημαντικό μέρος των εξαγωγών της Κύπρου, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη του και επέκταση του σε νέους κλάδους και αγορές. Η διεύρυνση της βάσης των συμφωνιών στον τομέα της φορολογίας, η προώθηση της Κύπρου ως διεθνές επιχειρηματικό κέντρο και η βελτίωση και εκσυγχρονισμός του νομικού, θεσμικού και φορολογικού πλαισίου, συμβάλλουν προς την κατεύθυνση αυτή.

Ενώ οι **επενδύσεις** αποτελούν απαραίτητο παράγοντα για οικονομική ανάπτυξη, η Κύπρος χαρακτηρίζεται από χαμηλή συγκέντρωση κεφαλαίων σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη ενός ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος το οποίο θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και τη διενέργεια εγχώριων και ξένων επενδύσεων. Για το σκοπό αυτό προκρίνεται να αναπτυχθεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την προώθηση των επενδύσεων μέσω της δημιουργίας του κατάλληλου νομικού πλαισίου και μηχανισμού ταχείας εξυπηρέτησης για στρατηγικές επενδύσεις.

Η βελτίωση της **επιχειρηματικότητας** στην Κύπρο πρέπει να ενισχυθεί. Για αυτό το λόγο, η πολιτική για το επιχειρηματικό οικοσύστημα αποτελεί μια από τις προτεραιότητες της κυβέρνησης, αναγνωρίζοντας τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει η επιχειρηματική κοινότητα στην οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη του τόπου. Έχει διαμορφωθεί συγκεκριμένη Δήλωση Πολιτικής για ενίσχυση του επιχειρηματικού συστήματος της Κύπρου, η οποία αποτελεί μια προσπάθεια της κυβέρνησης για ανάληψη κοινής δράσης, από όλους τους φορείς του επιχειρηματικού οικοσυστήματος προκειμένου να αξιοποιηθεί το επιχειρηματικό δυναμικό, να αρθούν τα υφιστάμενα εμπόδια και να διαμορφωθεί μία νέα, προσανατολισμένη στην ανάπτυξη, κουλτούρα επιχειρηματικότητας στην Κύπρο. Με τον τρόπο αυτό η Κυβέρνηση στοχεύει να υιοθετήσει ένα νέο και ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτικής συνοδευόμενο από ένα Σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού οικοσυστήματος της χώρας.

2. Διοικητική Μεταρρύθμιση και εκσυγχρονισμός των θεσμών και του κράτους

Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας, ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική και αποδοτική, αποτελεί προϋπόθεση για επιτυχημένη μετάβαση σε συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης, παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και στήριξη της επιχειρηματικότητας.

Βασικές παράμετροι για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας αποτελούν η **συγκράτηση των κρατικών δαπανών και του κρατικού μισθολογίου**, η **ενίσχυση της ευελιξίας της δημόσιας υπηρεσίας** μέσω της καλύτερης αξιοποίησης του προσωπικού και η **αναδιοργάνωση κρατικών υπηρεσιών** με γνώμονα την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Παράλληλα προωθείται **αναθεώρηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου** και απλοποίηση των διαδικασιών ώστε να διευκολυνθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα και οι επενδύσεις. Πρόσθετα, διαμορφώνεται μηχανισμός για την εφαρμογή της έξυπνης ρύθμισης, με στόχο την ελαχιστοποίηση του διοικητικού κόστους των υιοθετούμενων νομοθεσιών στις επιχειρήσεις.

Υπάρχει επίσης ανάγκη για **περαιτέρω χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)** στη δημόσια διοίκηση, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. Η υλοποίηση της ψηφιακής στρατηγικής και ειδικότερα της στρατηγικής για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελούν σημαντικές προτεραιότητες και ως εκ τούτου απαιτείται αναθεώρηση της εθνικής δομής ΤΠΕ και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης καθώς και υλοποίηση σχετικών δράσεων που στοχεύουν στη διευκόλυνση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Η **έλλειψη διαφάνειας και χρηστής διοίκησης** αποτελούν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, προωθείται επανασχεδιασμός των πολιτικών με στόχο να διασφαλίζεται και να ενισχύεται η χρηστή διοίκηση, τόσο σε επίπεδο δημόσιας διοίκησης, όσο και σε επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης και να ενισχυθεί η διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων και καθορισμού πολιτικής.

3. Ολοκλήρωση και πλήρης εφαρμογή ενός σύγχρονου κράτους πρόνοιας

Η επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος και η αύξηση των αναγκών κοινωνικής στήριξης έχει θέσει τη μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας σε άμεση προτεραιότητα. Η νέα επιδοματική πολιτική στηρίζεται στην αρχή ότι το κράτος πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους τους πολίτες που πραγματικά έχουν ανάγκη, ενώ παράλληλα να λαμβάνονται μέτρα για την

ενεργοποίηση, ένταξη ή επανένταξη τους στην αγορά εργασίας. Η μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας η οποία ξεκίνησε με την εισαγωγή του θεσμού του Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ), θα συνεχιστεί με τη δημιουργία ενιαίου μητρώου κοινωνικών παροχών, τη διασύνδεση των παροχών με ενεργές πολιτικές απασχόλησης και ισχυρά κίνητρα για ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας, καθώς και με την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Περαιτέρω, η διασύνδεση της παροχής του ΕΕΕ με την ενεργή πολιτική απασχόλησης θα προωθηθεί σε συνδυασμό με το συντονισμό και των Προγραμμάτων που παρέχονται από την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, στοχεύοντας στην ένταξη και επανένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας.

4. Καταπολέμηση της ανεργίας

Η αντιμετώπιση των ψηλών ποσοστών ανεργίας εξακολουθεί να παραμένει κύρια προτεραιότητα. Τα μέτρα που προωθούνται για ενίσχυση της ανάπτυξης και της επιχειρηματικότητας αναμένεται να έχουν σημαντική επίδραση στην καταπολέμηση της ανεργίας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Παράλληλα, για άμεση διαχείριση των ποσοστών ανεργίας, θα πρέπει να συνεχίσει η προώθηση μέτρων, μέσω συγχρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, τα οποία θα προσφέρουν αυξημένες ευκαιρίες απασχόλησης όλων των κατηγοριών των ανέργων. Περαιτέρω, η αντιμετώπιση της ανεργίας στηρίζεται στην αναβάθμιση της παρακολούθησης και αξιολόγησης των Προγραμμάτων στην αγορά εργασίας με την εισαγωγή κριτηρίων για ενδυνάμωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας. Παράλληλα κρίνεται σημαντική η συνέχιση της υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση των Νέων, το οποίο περιλαμβάνει δράσεις που υποστηρίζουν την ένταξη στην αγορά εργασίας νέων μέχρι 29 ετών.

5. Αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για αντιμετώπιση των αδυναμιών που αντιμετωπίζει το σημερινό κατακερματισμένο μοντέλο. Με βάση την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και της λογοδοσίας, καθώς και με την ευρύτερη συνέργεια, τις εξοικονομήσεις και τις οικονομίες κλίμακας που θα αναπτυχθούν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα είναι σε θέση να προσφέρει μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών με πιο αποδοτικό και ποιοτικό τρόπο, να ανταποκρίνεται άμεσα και με μειωμένο διοικητικό φόρτο στις ανάγκες του πολίτη και της επιχείρησης και να δημιουργεί ένα καλύτερο περιβάλλον για τους δημότες της, χωρίς να αλλοιώνεται ο χαρακτήρας ή πολιτιστική ταυτότητα του κάθε τόπου.

6. Υλοποίηση του Προγράμματος Δράσης για τις **αποκρατικοποιήσεις**, στη βάση νομοθεσίας που διέπει το νομικό και θεσμικό πλαίσιο. Οι στοχοθετημένες και αποτελεσματικές αποκρατικοποιήσεις περιλαμβανομένων και των συμφωνιών διαχείρισης δύνανται να αποτελέσουν μια εξόχως διαρθρωτική αλλαγή που θα προσελκύσει ξένες επενδύσεις και θα τονώσει την ανταγωνιστικότητα σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας.

7. Εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος

Στον τομέα της παιδείας έχουν δρομολογηθεί μεταρρυθμιστικές δράσεις για την υλοποίηση πολιτικών, που επιδιώκουν την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την αναβάθμιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι πολιτικές αυτές έχουν ως μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο στόχο την ενίσχυση της οικονομίας και τη στήριξη της κοινωνίας μας.

Σε αυτό το πλαίσιο προωθείται η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού, ο οποίος συμπεριλαμβάνει δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη, επιμόρφωση και ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης, τον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών του εκπαιδευτικού συστήματος και των σχολικών μονάδων, την αναβάθμιση του περιεχομένου της εκπαίδευσης, τη στήριξη και ενίσχυση κάθε μαθητή, την ενίσχυση, αναβάθμιση και διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την αποτελεσματική συμμετοχή στο ευρωπαϊκό και διεθνές γίγνεσθαι.

8. Μεταρρύθμιση στον τομέα της υγείας

Οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της Υγείας έχουν ως απώτερο στόχο την εφαρμογή ενός Γενικού Σχεδίου Υγείας, με καθολική κάλυψη και παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών υγείας, στη βάση της ισότητας και της αλληλεγγύης, με ένα οικονομικά βιώσιμο τρόπο. Παράλληλα προωθείται η αλλαγή στην τιμολογιακή πολιτική για τα φάρμακα με στόχο τις μειώσεις των τιμών των φαρμάκων. Η διοικητική και οικονομική αυτονόμηση των δημόσιων νοσηλευτηρίων στη βάση διεθνών βέλτιστων πρακτικών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εισαγωγή του ΓΕΣΥ, καθώς θα διασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα των δημόσιων νοσηλευτηρίων, και συνεπώς την οικονομική τους βιωσιμότητα σε καθεστώς ΓΕΣΥ. Επίσης, απαραίτητη είναι η εισαγωγή ενός νέου κοινού νομοθετικού πλαισίου που θα διέπει τη λειτουργία τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών νοσηλευτηρίων με κοινά πρότυπα ασφάλειας και ποιότητας, προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ανταγωνισμό επί ίσοις όροις σε καθεστώς ΓΕΣΥ, στη βάση διεθνών προτύπων. Τονίζεται ακόμη, η ανάγκη για την εισαγωγή ενός αποδοτικού συστήματος μηχανογράφησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης έχει πετύχει τη δημοσιονομική προσαρμογή ισορροπώντας τις βραχυχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις με τους μακροχρόνιους στόχους βιωσιμότητας, προστατεύοντας ταυτόχρονα, τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Η επιτυχής αυτή πολιτική, παρέχει πλέον τη δυνατότητα υιοθέτησης μιας ουδέτερης δημοσιονομικής στάσης, επιτρέποντας στους αυτόματους σταθεροποιητές να λειτουργήσουν ελεύθερα. Η πολιτική αυτή θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και επενδυτών, με την οικονομία να επιστρέφει σταδιακά στην ομαλότητα.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Η διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα πάνω στον οποίο μπορεί να κτιστεί και να ευημερήσει μακροπρόθεσμα μια οικονομία και οι πολίτες της. Σε αυτά τα πλαίσια, στις 23 Φεβρουαρίου 2014 ψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος. Πρόκειται για το Νόμο «Ομπρέλα» ο οποίος καλύπτει όλο το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής και παράλληλα ενσωματώνει όλες τις βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις στον τομέα των δημοσίων οικονομικών, συμπληρώνοντας υφιστάμενες και εισάγοντας νέες. Επίσης ενσωματώνει ευρωπαϊκές Οδηγίες/Κανονισμούς/Συνθήκες, προβλέπει τη διαχείριση και αξιολόγηση των δημοσίων επενδύσεων στη βάση βέλτιστων πρακτικών και μεθοδολογιών, το στρατηγικό σχεδιασμό από τα Υπουργεία και την αξιολόγηση και διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων.

Μεταξύ άλλων, σημαντική καινοτομία του Νόμου είναι η σύνδεση του προϋπολογισμού με τις στρατηγικές προτεραιότητες της κυβέρνησης. Συγκεκριμένα στο Νόμο περιλαμβάνεται πρόνοια που αφορά την θεσμοθετημένη υποχρέωση για την εφαρμογή της διαδικασίας του Στρατηγικού Προγραμματισμού για την ετοιμασία Στρατηγικού Σχεδίου από κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με το Άρθρο 53 του Νόμου, κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης /οικονομικός Φορέας (Υπουργεία) ετοιμάζει και υποβάλλει στον Υπουργό Οικονομικών πρόταση στα πλαίσια κατάρτισης του ετήσιου Προϋπολογισμού η οποία περιλαμβάνει Μεσοπρόθεσμο Στρατηγικό Σχεδιασμό στον οποίο αναλύονται οι πρωταρχικοί και οι στρατηγικοί του στόχοι για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η περίληψη πιστώσεων στον Προϋπολογισμό.

Στα Στρατηγικά Σχέδια περιγράφονται οι Στρατηγικές του κάθε Υπουργείου οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις προτεραιότητες της Κυβέρνησης (Κυβερνητική Στρατηγική). Με βάση αυτές τις Στρατηγικές Επιδιώξεις τα Τμήματα/Υπηρεσίες/Διευθύνσεις κάθε Υπουργείου θέτουν στόχους και δραστηριότητες οι οποίοι με την υλοποίηση τους συμβάλλουν στην επίτευξη των Στρατηγικών Στόχων. Στα Στρατηγικά Σχέδια περιλαμβάνονται επίσης οι κύριοι δείκτες απόδοσης σε σχέση με τους στόχους που τίθενται.

Ο Στρατηγικός Σχεδιασμός σε συνδυασμό με τους Δημοσιονομικούς στόχους αποτελούν τη βάση του καθορισμού των οροφών του κάθε Υπουργείου έτσι ώστε να υλοποιούνται και να επιτυγχάνονται οι στόχοι των Υπουργείων και της κυβέρνησης ευρύτερα χωρίς να παραβιάζονται οι γενικότεροι δημοσιονομικοί στόχοι για το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος.

Διεθνείς Οικονομικές Εξελίξεις - 2015

Ο παγκόσμιος **ρυθμός ανάπτυξης** το 2015 ανήλθε στο 3,0%, έναντι 3.3% το 2014, γεγονός που υποδηλοί σχετική επιβράδυνση.

Η Ε.Ε το 2015 παρουσίασε θετικό ρυθμό ανάπτυξης ύψους 1.9% σε σχέση με 1.4% το 2014, ενώ η Ευρωζώνη παρουσίασε ρυθμό ανάπτυξης 1.7% σε σύγκριση με 0.9% το 2014. Το Ηνωμένο Βασίλειο, χώρα με ιδιαίτερες εμπορικές και οικονομικές σχέσεις με την Κυπριακή Δημοκρατία, παρουσίασε ρυθμό ανάπτυξης 2.3% το 2015, έναντι 2.9% το 2014. Η Ρωσική Ομοσπονδία, που επίσης αποτελεί πολύ σημαντικό εμπορικό εταίρο της Κύπρου, παρουσίασε ύφεση της τάξης του 3.7% κατά το 2015, έναντι θετικής ανάπτυξης 0.6% το 2014.

Ο μέσος όρος **ανεργίας** το 2015 στην Ε.Ε. παρέμεινε ψηλός αλλά μειώθηκε στο 9.5%, από 10.2% το 2014, υποδεικνύοντας ότι οι προσπάθειες για οικονομική ανάκαμψη και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας έχουν σε κάποιο βαθμό αποδώσει.

Στην Ευρώπη παρατηρείται μια τάση χαμηλού **πληθωρισμού**. Κατά μέσο όρο, ο πληθωρισμός το 2015 στην Ε.Ε. ήταν μηδενικός, έναντι 0.6% το 2014. Σε αυτή την τάση, μεταξύ άλλων, έχει συμβάλει και η σημαντική μείωση της διεθνούς τιμής του αργού πετρελαίου.

Σημειώνεται ότι, λόγω των πολιτικών εξελίξεων στην Ουκρανία, κατά το 2015 το **ευρώ** ανατιμήθηκε σημαντικά έναντι του ρουβλίου, καθιστώντας την ευρωπαϊκή οικονομία λιγότερο ανταγωνιστική για τη ρωσική αγορά. Από την άλλη πλευρά, το ευρώ υποτιμήθηκε σημαντικά έναντι του δολαρίου και της στερλίνας, καθιστώντας την ευρωπαϊκή αγορά πιο ανταγωνιστική στις χώρες αυτές.

Οικονομικές Εξελίξεις στην Κυπριακή Οικονομία - 2015

Μετά από μια πρωτόγνωρη περίοδο ύφεσης, η κυπριακή οικονομία επανήλθε σε θετικούς **ρυθμούς ανάπτυξης** το 2015. Οι θετικοί αυτοί ρυθμοί καταδεικνύουν την ανάκαμψη της οικονομίας και την έξοδο της από την ύφεση. Για ολόκληρο το 2015, ο ρυθμός ανάπτυξης εκτιμάται ότι κυμάνθηκε γύρω στο 1.6% ξεπερνώντας τις προβλέψεις, γεγονός που οδήγησε σε κλίμα βελτιωμένης εμπιστοσύνης, τόσο σε τοπικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η πιο πάνω θετική εξέλιξη σημειώθηκε σε περιβάλλον γενικής πολιτικής αστάθειας λόγω των εξελίξεων με τη Ρωσία, κυρίως σε σχέση με τον τομέα του τουρισμού. Ακόμα ένας εν δυνάμει αποσταθεροποιητικός παράγοντας υπήρξε η Ελλάδα, λόγω της αβεβαιότητας γύρω από την κατάληξη του δεύτερου προγράμματος στήριξης.

Από πλευράς ζήτησης, η ιδιωτική κατανάλωση κατέγραψε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2015, μεγαλύτερους από το 2014. Η δημόσια κατανάλωση επίσης κατέγραψε θετικούς ρυθμούς, από αρνητικό ρυθμό το 2014. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατέγραψαν σημαντική αύξηση το 2015 μετά από συνεχείς μειώσεις τα τελευταία έτη.

Από τομεακής πλευράς, θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης παρουσίασαν οι τομείς της μεταποίησης, του εμπορίου, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, των μεταφορών, των επικοινωνιών, οι επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, οι διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες καθώς επίσης και οι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί. Αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης παρουσίασε ο τομέας των κατασκευών, η διασκέδαση και ψυχαγωγία και οι δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών. Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει για τον τομέα του τουρισμού, που παρά τις γενικά αντίξοες συνθήκες, τον μεγάλο ανταγωνισμό από άλλους

φθηνότερους προορισμούς και την κρίση στη Ρωσική οικονομία, παρουσίασε αύξηση περίπου 9% για όλο το 2015.

Στην αγορά εργασίας, το ποσοστό **ανεργίας** κατά το 2015 διαμορφώθηκε στο 15% του εργατικού δυναμικού, έναντι ποσοστού ανεργίας 16.1% το 2014, αντικατοπτρίζοντας τάσεις αποκλιμάκωσης. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας παραμένει ψηλό καθώς και η ανεργία μεταξύ των νέων, η οποία όμως παρουσιάζει πτωτική τάση. Τονίζεται ότι η ανεργία, και γενικότερα η αγορά εργασίας, κατά κανόνα παρουσιάζει χρονική υστέρηση έναντι των μεταβολών του ΑΕΠ ως εκ τούτου η ουσιαστική αποκλιμάκωση της θα επιτευχθεί μετά την εδραίωση της ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας. Η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 0.9% το 2015 σε σύγκριση με -2.3% τον προηγούμενο χρόνο.

Ο **Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή** (ΕΔΤΚ), για το 2015, ήταν αρνητικός της τάξης του 1.5% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014. Στην περίπτωση της Κύπρου, ο χαμηλός πληθωρισμός αντανάκλασε σε μεγάλο βαθμό την προσαρμογή της αγοράς εργασίας και των τιμών, εξέλιξη που θεωρείται αναγκαία για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας για επαναφορά της σε πορεία ανάπτυξης (βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω εσωτερικής υποτίμησης). Στη συγκράτηση του πληθωρισμού συνέβαλαν επίσης οι μειωμένες παγκόσμιες τιμές καυσίμων, καθώς και οι συνακόλουθες μειώσεις στις τιμές κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και καυσίμων εσωτερικής καύσης.

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2016

Διεθνής Οικονομία 2016

Σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το 2016 η παγκόσμια οικονομία αναμένεται να παρουσιάσει περαιτέρω βελτίωση, με το **ρυθμό ανάπτυξης** να ανέρχεται στο 3.4%, έναντι 3.1% το 2015.

Σημειώνεται ταυτόχρονα όμως ότι, η θετική αυτή εξέλιξη θεωρείται εύθραυστη, καθώς η συνεχιζόμενη πολιτική αστάθεια που έχει δημιουργηθεί από τις εξελίξεις μεταξύ της Ουκρανίας και της Ρωσίας, αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για τις προοπτικές της διεθνούς οικονομίας. Επίσης, η πορεία της Κινέζικης οικονομίας, της δεύτερης μεγαλύτερης παγκοσμίως, αποτελεί επίσης κλειδί. Οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου αναμένεται να παραμείνουν σε χαμηλά επίπεδα και το 2016, επηρεάζοντας θετικά τις χώρες που κυρίως εισάγουν το καύσιμο αυτό όπως την Ε.Ε. και Κύπρο και αρνητικά τις εξαγωγικές χώρες.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο ρυθμός ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας το 2016 αναμένεται να κυμανθεί στα ίδια επίπεδα με το 2015, δηλαδή στο 1.9%. Βοηθητικοί παράγοντες προς την ανάπτυξη συνεχίζουν να αποτελούν η χαμηλή τιμή των πετρελαίου και η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ έναντι άλλων νομισμάτων. Από την άλλη πλευρά, η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης των αναδυόμενων χωρών και της Κίνας, καθώς και η διατήρηση των επενδύσεων σε χαμηλά επίπεδα λόγω ψηλού δημόσιου και ιδιωτικού χρέους σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, αναμένεται να περιορίσουν τις προοπτικές ανάπτυξης. Σημειώνεται επίσης ότι, η νομισματική πολιτική που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ενδέχεται να οδηγήσει στη δημιουργία ανισορροπιών εντείνοντας τους κινδύνους για την Ευρωπαϊκή οικονομία, αφού τα πολύ χαμηλά επιτόκια και η σημαντική ενίσχυση της ρευστότητας στην αγορά, δύνανται να δημιουργήσουν περαιτέρω πιέσεις στις τιμές συναλλάγματός και νέες τάσεις υπερθέρμανσης, υπερβολικού δανεισμού και ανάληψης υπέρμετρων κινδύνων, με αρνητικές προεκτάσεις.

Το Ηνωμένο Βασίλειο προβλέπεται να παρουσιάσει ρυθμό ανάπτυξης 2.1% το 2016, παρουσιάζοντας μικρή επιβράδυνση σε σχέση με το ρυθμό ύψους 2.3% το 2015. Η Ρωσική Δημοκρατία αναμένεται να παρουσιάσει ύφεση και το 2016 αλλά μικρότερου μεγέθους της τάξης του 1.2% σε σύγκριση με ύφεση ύψους 3.7% το 2015.

Ο μέσος όρος **ανεργίας** στην Ε.Ε αναμένεται να μειωθεί στο 9.0% το 2016, παρουσιάζοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με μέσο όρο 9.5% το 2015.

Ο **πληθωρισμός στην Ε.Ε.** το 2016 αναμένεται να ανέλθει στο 0.5%, παρουσιάζοντας επιτάχυνση σε σχέση με τα επίπεδα μηδενικού πληθωρισμού το 2015.

Κυπριακή Οικονομία - 2016

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας το 2016 αναμένεται να επιταχυνθεί και να ανέλθει στο 2.2%. Η συνεχιζόμενη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος, εν μέρει λόγω της συνεχιζόμενης μείωσης των τιμών των ενεργειακών προϊόντων και της αύξησης στην απασχόληση, αναμένεται να επηρεάσουν θετικά την ιδιωτική κατανάλωση. Από την άλλη πλευρά, η αναμενόμενη βελτίωση στην εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων, δύναται να έχει, σε κάποιο βαθμό, αρνητικό αντίκτυπο στο διαθέσιμο εισόδημα. Οι προοπτικές στον τομέα των επαγγελματικών και ναυτιλιακών υπηρεσιών αναμένονται να συνεχίσουν να είναι θετικές. Επίσης, όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού, οι προοπτικές για το 2016 είναι πολύ θετικές τόσο από τη Ρωσία όσο και από άλλες χώρες, εν μέρει λόγω των γεωπολιτικών εξελίξεων στη γύρω περιοχή. Επιπρόσθετα, καθοριστικές για την πορεία της κυπριακής οικονομίας το 2016 θα συνεχίσουν να είναι οι εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα και ειδικά το πολύ ψηλό ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Για το 2016, ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** αναμένεται να παραμείνει αρνητικός και να περιορισθεί στο -0.7%, κυρίως λόγω των χαμηλών τιμών ενέργειας.

Το ποσοστό **ανεργίας** το 2016 αναμένεται να σημειώσει περαιτέρω μείωση και να κυμανθεί γύρω στο 13.5% του εργατικού δυναμικού.

ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 2017-2019

Σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας μεσοπρόθεσμα αναμένεται να συνεχίσουν να βελτιώνονται. Με την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και την αναμενόμενη σταδιακή απάμβλυνση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η ανάπτυξη αναμένεται να επιταχυνθεί. Το βελτιωμένο μακροοικονομικό περιβάλλον αναμένεται να έχει ως αποτέλεσμα την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, η οποίες θεωρούνται κλειδί για την κυπριακή οικονομία. Επιπρόσθετα, η απαραίτητη δημοσιονομική προσαρμογή έχει ήδη προωθηθεί ικανοποιητικά και αναμένεται να συνεισφέρει θετικά στην πορεία ανάκαμψης.

Η εγχώρια ζήτηση και ειδικότερα η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να ανακάμψει περαιτέρω, ενώ η ανεργία προβλέπεται να συνεχίσει να μειώνεται. Όλα τα πιο πάνω, σε συνδυασμό με τη βελτίωση των προσδοκιών όσον αφορά τις επενδυτικές προοπτικές που διανοίγονται στον τομέα των μεταφορών, της ενέργειας και του τουρισμού, δημιουργούν θετικές προοπτικές για την κυπριακή οικονομία.

Επίσης, μεσοπρόθεσμα αναμένονται σημαντικές ξένες επενδύσεις, κυρίως για εμπλουτιστικές εργασίες στον τομέα του τουρισμού (μαρίνες Αγίας Νάπας και Πάφου και Καζίνο), της εκπαίδευσης (υποδομές Πανεπιστημίου Κύπρου), των μεταφορών (διαχείριση λιμανιού Λεμεσού από στρατηγικούς επενδυτές) και της ενέργειας (καινοτόμες υποδομές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας).

Ταυτόχρονα όμως, επισημαίνονται δυνητικοί κίνδυνοι αποσταθεροποίησης της οικονομίας, όπως μια ενδεχόμενη αποσταθεροποίηση του τραπεζικού τομέα ή τυχών επιβράδυνση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας ή υιοθέτηση χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής. Η κυπριακή οικονομία δύναται να επηρεαστεί από τυχόν νέα επιδείνωση των σχέσεων Ε.Ε. και Ρωσίας, όπως και από την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Επίσης, το ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της εμπόλεμης κατάστασης στη Συρία και η γενικότερη κλιμάκωση της τρομοκρατίας, επαυξάνουν το κλίμα αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία. Επιπρόσθετα, καταλύτης για τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της κυπριακής οικονομίας θα καταστεί ενδεχόμενη επίλυση του πολιτικού προβλήματος. Οι επιπτώσεις για την οικονομία μεσοπρόθεσμα κρίνονται ως θετικές αλλά θα εξαρτηθούν από τις παραμέτρους που θα διέπουν τη συμφωνία αυτή.

Από πλευράς πραγματικής οικονομίας, σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, για τα επόμενα τρία χρόνια (2017-2019), ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να ανέλθει γύρω στο 2.5%.

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της οικονομίας, ο ρυθμός **πληθωρισμού** για το 2017 προβλέπεται να ανέλθει στο 0.5%, ενώ για τα έτη 2018 και 2019 προβλέπεται να επιταχυνθεί στο 1.6% και 2.0% αντίστοιχα.

Για το 2017, το ποσοστό **ανεργίας** αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 12.5%, ακολούθως το 2018 να περιορισθεί στο 11.5% και το 2019 να μειωθεί στο 10.0%. Η απορρόφηση των νέων στην αγορά εργασίας και η μακροπρόθεσμη ανεργία παραμένουν ακόμη οι μεγάλες προκλήσεις.

Στο **Παράρτημα Ι** παρουσιάζεται πίνακας με τους κυριότερους μακροοικονομικούς δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2011 έως 2019.

Βάσει των διαδικασιών που προνοούνται κάτω από το διορθωτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), τον Ιούλιο του 2010, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπίστωσε την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Κύπρο μετά από σχετική σύσταση της Επιτροπής, εφόσον το δημοσιονομικό έλλειμμα είχε ξεπεράσει σημαντικά το ανώτατο όριο του 3% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος που προνοεί η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για λόγους που δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως παροδικοί. Ως εκ τούτου, ενεργοποιήθηκε η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος με την έκδοση Σύστασης από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) προς στην Κυπριακή Δημοκρατία, όπως προβεί στη λήψη μέτρων για τερματισμό του υπερβολικού ελλείμματος, το αργότερο μέχρι το 2012, ενώ αργότερα η προθεσμία επεκτάθηκε μέχρι το 2016.

Μέσω της λήψης ουσιαστικών μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, κυρίως στο σκέλος των δαπανών το δημοσιονομικό έλλειμμα εξαλήφθηκε κατά το 2015 (ή έλλειμμα ύψους 1.0% συμπεριλαμβανομένης της ανακεφαλαιοποίησης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα με ποσό 175 εκ. ευρώ)σηματοδοτώντας τον τερματισμό της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος για την Κυπριακή Δημοκρατία, ένα χρόνο ενωρίτερα από την προθεσμία που είχε τεθεί.

Σημειώνεται ότι, με τον τερματισμό της Δανειακής Σύμβασης με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), η Κυπριακή Δημοκρατία θα συνεχίσει να βρίσκεται κάτω από τακτική επιτήρηση. Συγκεκριμένα, θα ισχύουν άμεσα οι υφιστάμενες πρόνοιες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου της Ε.Ε. που αφορά τον έλεγχο των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ε.Ε.. Αυτό συνεπάγεται ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορεί να εκδίδει, όπως και για κάθε κράτος μέλος, Συστάσεις για λήψη μέτρων από την Κυπριακή Δημοκρατία. Επίσης θα γίνεται έλεγχος για τυχόν ύπαρξη μακροοικονομικών ανισορροπιών (Macroeconomic Imbalances Procedure).

Περαιτέρω, το προσχέδιο του Προϋπολογισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας θα εξετάζεται, σε ετήσια βάση, ενδελεχώς από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη δυνατότητα έκδοσης δημόσιων εισηγήσεων από την Επιτροπή για τυχόν τροποποίηση του σε περίπτωση που αποκλίνει από τις δεσμεύσεις της Δημοκρατίας έναντι των προνοιών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Η Κυπριακή Δημοκρατία σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο τίθεται αυτόματα κάτω από τη λεγόμενη μεταπρογραμματική εποπτεία ("Post Programme Surveillance"), μέχρι να αποπληρωθεί τουλάχιστον το 75% του δανείου προς τον ΕΜΣ. Η εποπτεία θα διεξάγεται σε εξαμηνιαία βάση και θα αξιολογεί τη δημοσιονομική πολιτική της χώρας, τυχόν ανάκληση μέτρων που έχουν εισαχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος και τη δυνατότητα μας για αποπληρωμή του χρέους προς τον ΕΜΣ.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

1. Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2015

Το δημοσιονομικό έλλειμμα κατά το 2015 ήταν χαμηλότερο από ότι αναμενόταν¹ και περιορίστηκε στο 1.0% του ΑΕΠ, συμπεριλαμβανομένης της ανακεφαλαιοποίησης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα, σε σύγκριση με στόχο-πρόβλεψη έλλειμμα ύψους 1,2% του ΑΕΠ,. Το πρωτογενές δημοσιονομικό ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης ήταν πλεονασματικό και ανήλθε στο 1,8% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με τον προβλεπόμενο στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 1,5%. Η εξέλιξη αυτή κρίνεται ως θετική εάν ληφθεί υπόψη και το γεγονός ότι το δημοσιονομικό ισοζύγιο του 2015 επιβαρύνθηκε με την κεφαλαιοποίηση των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων με ποσοστό ύψους 1% του ΑΕΠ.

Εξαιρουμένων των δαπανών για ανακεφαλαιοποίηση των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων το δημοσιονομικό ισοζύγιο είναι ισοσκελισμένο, ενώ το πρωτογενές ισοζύγιο ανέρχεται στο 2.8% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας βελτίωση κατά 0.2% σε σχέση με το 2014 (παρόμοια βελτίωση παρουσίασε και το δημοσιονομικό ισοζύγιο). Η θετική εξέλιξη στο δημοσιονομικό ισοζύγιο οφείλεται εν μέρει στο ευνοϊκότερο μακροοικονομικό περιβάλλον σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, που οδήγησε σε μείωση συγκεκριμένων δαπανών μέσω των αυτόματων σταθεροποιητών, σε συνδυασμό με την κατάρτιση και υλοποίηση ενός συνετούς προϋπολογισμού. Επιβαρυντικοί παράγοντες για τα δημόσια οικονομικά κατά το 2015 υπήρξαν οι αυξημένες δαπάνες λόγω πτώχευσης και τερματισμού των εργασιών των Κυπριακών Αερογραμμών, η εφαρμογή του Κανονισμού του ΦΠΑ για τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες, η μείωση των εσόδων από την επιβολή φόρου στην πηγή επί των τόκων, καθώς και μείωση του μερίσματος από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, λόγω της μείωσης του συνολικού ύψους της Έκτακτης Παροχής Ρευστότητας (ELA).

Επιπρόσθετα, τα δημόσια έσοδα ήταν οριακά χαμηλότερα από ό,τι αναμενόταν κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Κύριος λόγος της απόκλισης αυτής ήταν η χαμηλότερη από την αναμενόμενη απόδοση των κοινωνικών εισφορών η οποία αντισταθμίστηκε εν μέρει από την καλύτερη απόδοση στους φόρους επί της παραγωγής και των εισαγωγών και των άλλων εσόδων.

Τα έσοδα από τους φόρους επί της παραγωγής και των εισαγωγών παρουσίασαν θετική απόκλιση της τάξης της 0,1 ποσοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ λόγω της διατήρησης της εγχώριας ζήτησης σε σχετικά υψηλότερα επίπεδα η οποία αντικατοπτρίζει εν μέρει και την ικανοποιητική επίδοση του τομέα του τουρισμού.

Τα μη φορολογικά έσοδα συνολικά παρουσίασαν επίσης θετική απόκλιση της τάξης της 0,1 ποσοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ λόγω κυρίως του υψηλότερου μερίσματος από κρατικούς οργανισμούς καθώς και της υψηλότερης απόδοσης των τελών και δικαιωμάτων για υπηρεσίες που αντιστάθμισαν μειώσεις στα επίπεδα χρηματοδότησης από τον Προϋπολογισμό της Ε.Ε. για διαρθρωτικά και άλλα προγράμματα .

Στο σύνολο τους οι πρωτογενείς δαπάνες ήταν χαμηλότερες από το στόχο κατά περίπου 0,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

¹ Εκτιμήσεις κατά την 6^η αξιολόγηση του προγράμματος (Απρίλιος 2015), για τις οποίες έγινε ανάλυση στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής του προηγούμενου χρόνου.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στη συγκράτηση των δαπανών για τις απολαβές προσωπικού που ήταν χαμηλότερες από το στόχο κατά περίπου 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, ως αποτέλεσμα της περαιτέρω μείωσης της απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση.

Οι κοινωνικές παροχές ήταν χαμηλότερες από το στόχο κατά περίπου 0,7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, ως αποτέλεσμα των ευνοϊκότερων συνθηκών στην αγορά εργασίας σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις με αποτέλεσμα χαμηλότερα ανεργιακά επιδόματα και αποζημιώσεις λόγω πλεονασμού.

Οι δαπάνες για την ενδιάμεση κατανάλωση ήταν οριακά ψηλότερες από το στόχο κατά περίπου 0,1 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, ενώ οι κεφαλαιουχικές δαπάνες παρουσίασαν θετική απόκλιση κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες λόγω της ανακεφαλαιοποίησης των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων ύψους 1 ποσοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για το 2015 σε σύγκριση με τις αρχικές προβλέψεις:

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2015

	(Εκατομμύρια Ευρώ)			(% ΑΕΠ)		
	Εκτιμήσεις 2015, 6 ^η αξιολόγηση	Τελικά	Απόκλιση	Εκτιμήσεις 2015, 6 ^η αξιολόγηση	Τελικά	Απόκλιση
	1	2	2-1	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	6.837	6.802	-35	39,2	39,0	-0,2
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	2.556	2.570	14	14,7	14,8	0,1
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.730	1.721	-9	9,9	9,9	-0,1
Κοινωνικές εισφορές	1.556	1.480	-76	8,9	8,5	-0,4
Άλλα έσοδα	995	1.031	36	5,7	5,9	0,2
Συνολικές Δαπάνες	7.042	6.982	-60	40,4	40,1	-0,3
Μισθολογικές Απολαβές	2.273	2.232	-41	13,0	12,8	-0,2
Ενδιάμεση Κατανάλωση	623	646	23	3,6	3,7	0,1
Κοινωνικές παροχές	2.599	2.469	-131	14,9	14,2	-0,7
Τόκοι	469	496	27	2,7	2,8	0,2
Επιδότησεις	80	72	-9	0,5	0,4	0,0
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	453	418	-35	2,6	2,4	-0,2
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	546	650	104	3,1	3,7	0,6
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-204	-180	24	-1,2	-1,0	0,1
Πρωτογενές Ισοζύγιο	264	316	52	1,5	1,8	0,3
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.573	6.486	-87	37,7	37,2	-0,5

Το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 108,9% του ΑΕΠ το 2015 σε σύγκριση με 106,3% του ΑΕΠ με βάση τις προβλέψεις κατά την 6^η αξιολόγηση του προγράμματος, λόγω κυρίως της μη ολοκλήρωσης της διαδικασίας παραχώρησης περιουσιακών στοιχείων προς την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου έναντι απομείωσης μέρος των υποχρεώσεων του κράτους αλλά και της αύξησης των ρευστών διαθέσιμων του κράτους. Σε απόλυτους αριθμούς το δημόσιο χρέος το 2015 ανήλθε σε €18.964 εκ. σε σύγκριση με δημόσιο χρέος ύψους €18.818 εκ. τον προηγούμενο χρόνο.

Οι καθαρές πηγές χρηματοδότησης προήλθαν ως επί τω πλείστον από ομόλογα του εξωτερικού και από επίσημο δανεισμό μέσω του ΕΜΣ και του ΔΝΤ. Η καθαρή ετήσια χρηματοδότηση ανήλθε στα €79 εκ. Αναλυτική κατάσταση της ετήσιας χρηματοδότησης ανά πηγή και της ετήσιας μεταβολής των ρευστών διαθεσίμων παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας: Καθαρή ετήσια χρηματοδότηση ανά πηγή το 2015

		€ εκ.
1	Κυβερνητικοί τίτλοι	-789
	εκ των οποίων:	
	Γραμμάτια Δημοσίου και Ευρωπαϊκά Εμπορικά Χρεόγραφα	-336
	Ομόλογα για φυσικά πρόσωπα	202
	Εγχώρια ομόλογα	-1359
	Ομόλογα εξωτερικού (EMTN)	704
2	Δάνεια από ΕΜΣ και ΔΝΤ	868
	Σύνολο καθαρής ετήσιας χρηματοδότησης	79
3.	Ετήσια μεταβολή ρευστών διαθεσίμων (2015/2014)	350

2. Δημοσιονομικές Προοπτικές 2016

Σύμφωνα με τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις, οι εκτιμήσεις² όσον αφορά τα δημόσια οικονομικά για το 2016, είναι ότι το πρωτογενές πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης θα ανέλθει γύρω στα €394 εκ. από τα €316 εκ. το 2015 ή ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 2,2% σε σύγκριση με 1,8% τον προηγούμενο χρόνο. Το δημοσιονομικό ισοζύγιο εκτιμάται να περιορισθεί στα €63 εκ. σε σύγκριση με €180 εκ. το 2015 ή ποσοστό του ΑΕΠ από το -1,0% στο -0,4%, του ΑΕΠ σε σύγκριση με -1% το 2015.

Η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων κατά το 2015 και τα περιθώρια σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις, λόγω κυρίως της καλύτερης συγκριτικά επίδοσης της οικονομίας από ότι αρχικά αναμενόταν, αλλά και η εφαρμογή μιας συνετούς υπό τις περιστάσεις δημοσιονομικής πολιτικής καθώς και η σταδιακή επίτευξη ρυθμών ανάπτυξης στα επίπεδα του δυνητικού ρυθμού, επιτρέπουν την επίτευξη των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων χωρίς την επιβολή πρόσθετων μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική καθότι δημιουργείται η ευχέρεια υιοθέτησης μιας ουδέτερης δημοσιονομικά στάσης επιτρέποντας στους αυτόματους σταθεροποιητές να λειτουργήσουν ελεύθερα, συνεισφέροντας θετικά στην οικονομική ανάπτυξη.

² Εκτιμήσεις Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2016

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2016, εκτιμήσεις

	(Εκατομμύρια Ευρώ)		
	Τελικά στοιχεία 2015	2016*	ετήσια % μεταβολή
	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	6.802	6.802	0,0
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	2.570	2.594	1,0
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.721	1.712	-0,5
Κοινωνικές εισφορές	1.480	1.513	2,2
Άλλα έσοδα	1.031	983	-4,7
Συνολικές Δαπάνες	6.982	6.865	-1,7
Μισθολογικές Απολαβές	2.232	2.240	0,4
Ενδιάμεση Κατανάλωση	646	642	-0,7
Κοινωνικές παροχές	2.469	2.511	1,7
Τόκοι	496	457	-7,9
Επιδότησεις	72	74	3,5
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	418	454	8,7
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	650	488	-24,9
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-180	-63	
% του ΑΕΠ	-1,0 ³	-0,4	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	316	394	
% του ΑΕΠ	1,8	2,2	
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.486	6.409	
% του ΑΕΠ	37,2	36,2	

³ Συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων με το ποσό του 175 εκ. ευρώ. Εξαιρουμένης της συμπερίληψης αυτής, το δημοσιονομικό ισοζύγιο είναι ισοσκελισμένο.

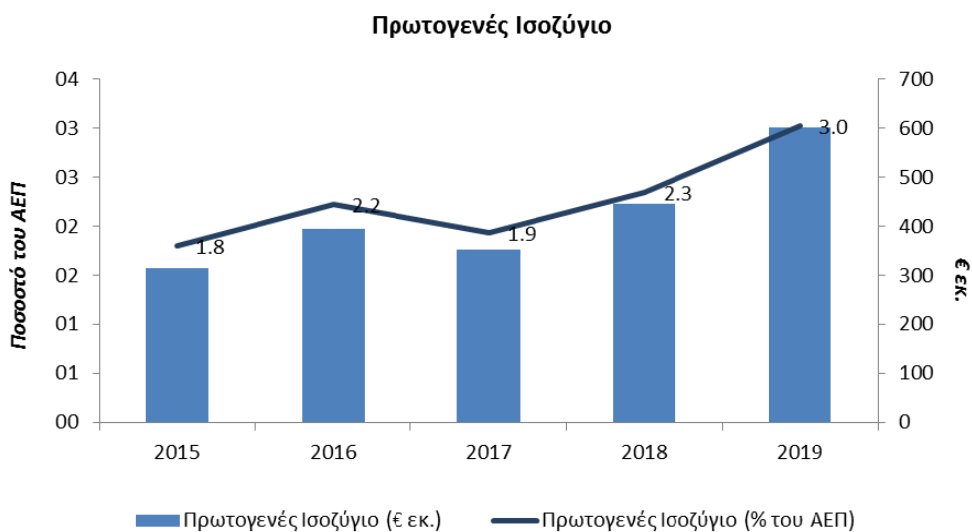
3. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2017-2019 – Γενική Κυβέρνηση

Οι δημοσιονομικοί στόχοι που έχουν υιοθετηθεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από αυτό, στη βάση ενός αμετάβλητου δημοσιονομικού πλαισίου πολιτικής, έχουν διαμορφωθεί ως ακολούθως:

Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο (€εκ.)	Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)
2015	316	1,8
2016 ^ε	394	2,2
2017 ^π	353	1,9
2018 ^π	446	2,3
2019 ^π	603	3,0

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Οι δημοσιονομικοί στόχοι καθορίζονται σε επίπεδο πρωτογενούς ισοζυγίου⁴, όπου αποτυπώνονται με περισσότερη διαφάνεια οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους, καθώς και οι προεκτάσεις της σε σχέση με το δημόσιο χρέος.

Η επίτευξη και η διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων είναι πολύ σημαντική λόγω του ότι δεν δημιουργούν πρόσθετες χρηματοδοτικές ανάγκες επιτρέποντας την τακτική εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους και

⁴Πρωτογενές ισοζύγιο είναι το δημοσιονομικό ισοζύγιο εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους.

ανακτώντας και διατηρώντας την εμπιστοσύνη των αγορών προς τις προοπτικές της οικονομίας. Επιπλέον, αναστρέφεται η αυξητική πορεία του δημοσίου χρέους και ελευθερώνονται χρηματοδοτικοί πόροι για περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

Τα έσοδα και οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την επόμενη τριετία αναμένεται να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

	2015	2016 ^ε	2017 ^π	2018 ^π	2019 ^π
Δημόσια Έσοδα	6.802	6.802	6.925	7.166	7.537
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.486	6.409	6.572	6.720	6.935
Πρωτογενές Ισοζύγιο	316	394	353	446	603

Αναλυτικότερα, τα **δημόσια έσοδα** το 2016 αναμένεται να παραμείνουν στα ίδια επίπεδα του προηγούμενου έτους, ύψους €6.802 εκ. σε απόλυτους αριθμούς. Στις εκτιμήσεις λαμβάνεται υπόψη η μειωμένη σε σχέση με το 2015 καταβολή μερίσματος από την Κεντρική Τράπεζα, κατά περίπου €50 εκατομμύρια, η αναμενόμενη σταδιακή μείωση των εισπράξεων του φόρου προστιθέμενης αξίας⁵ ως αποτέλεσμα της τροποποίησης του πλαισίου εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και η εφαρμογή της Οδηγίας 2014/59/ΕΕ για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων που προνοεί τη χρηματοδότηση του μεριδίου της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Εξυγίανσης από το τραπεζικό τέλος.

Το 2017 τα **δημόσια έσοδα** προβλέπονται να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 1,8%, χαμηλότερο του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας σε τρέχουσες τιμές, λόγω τερματισμού της εφαρμογής της έκτακτης εισφοράς επί των απολαβών των εργοδοτούμενων του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, της αναμενόμενης μείωσης των εσόδων από τα μερίσματα και της αναμενόμενης σταδιακής μείωσης των εισπράξεων του φόρου προστιθέμενης αξίας ως αποτέλεσμα της τροποποίησης του πλαισίου εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Τα επόμενα χρόνια, 2018 και 2019 λόγω της αναμενόμενης περαιτέρω βελτίωσης του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, τα **δημόσια έσοδα** αναμένεται να σημειώσουν βελτίωση και να αυξηθούν κατά 3,5% και 5,2% αντίστοιχα, ως ακολούθως:

⁵ Υιοθέτηση Κανονισμού που αφορά την επιβολή και καταβολής ΦΠΑ για τις διαδικτυακές υπηρεσίες στη χώρα όπου παρέχονται οι εν λόγω υπηρεσίες.

Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης, 2015-2019

	2015 τελικά € εκ 1	2016 εκτίμ. € εκ 2	% 2/1	2017 πρόβλ € εκ 3	% 3/2	2018 πρόβλ € εκ 4	% 4/3	2019 πρόβλ € εκ 5	% 5/4
Φόροι στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές	2.570	2.594	1,0	2.633	1,5	2.738	4,0	2.867	4,7
Φόροι στο Εισόδημα και τον Πλούτο	1.721	1.712	-0,5	1.731	1,1	1.807	4,4	1.899	5,1
Εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση	1.480	1.513	2,2	1.565	3,5	1.629	4,0	1.812	11,3
Εισόδημα από Περιουσία (Τόκοι, μερίσματα, μετοχές)	240	169	-29,5	179	5,9	179	0,0	179	0,0
Άλλα Έσοδα (παροχή υπηρεσιών, τρέχουσες κεφαλαιουχικές μεταβιβάσεις)	791	814	2,9	817	0,3	813	-0,5	780	-4,0
Σύνολο	6.802	6.802	0,0	6.925	1,8	7.166	3,5	7.537	5,2

Οι **πρωτογενείς δαπάνες** το 2016 αναμένεται να παρουσιάσουν μείωση ύψους 1,2% σε σύγκριση με το 2015 λόγω κυρίως της αναμενόμενης μείωσης στις κεφαλαιουχικές δαπάνες, εξαιτίας της κεφαλαιοποίησης των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων που ολοκληρώθηκε το 2015, το οποίο αντισταθμίζεται από την αύξηση των κοινωνικών παροχών απόρροια των αυξήσεων στις συντάξεις του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων σύμφωνα με τους αναλογιστικούς υπολογισμούς. Οι απολαβές προσωπικού αυξάνονται οριακά λόγω αυξημένων δαπανών για συντάξεις των κρατικών υπαλλήλων. Οι πιο πάνω αυξήσεις αντισταθμίζονται εν μέρει από τη μη επανάληψη έκτακτων δαπανών όπως τις δαπάνες που σχετίζονται με τον τερματισμό της λειτουργίας των Κυπριακών Αερογραμμών.

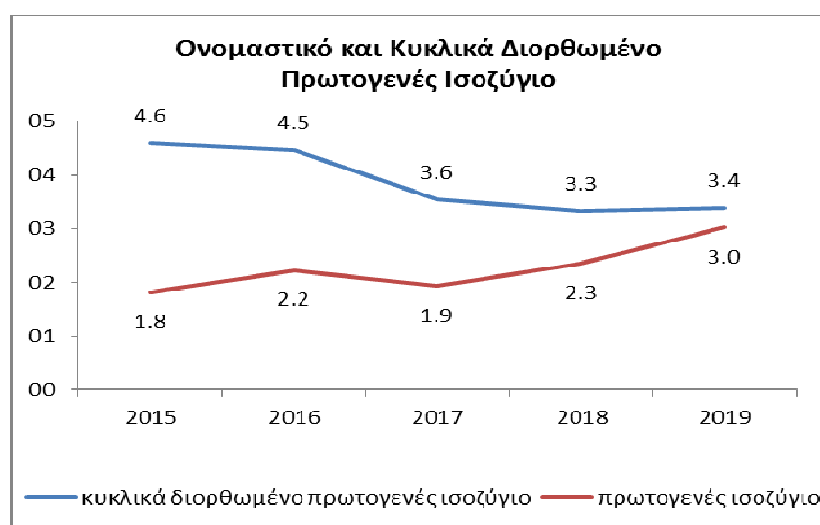
Το 2017 οι **πρωτογενείς δαπάνες** αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση κατά 2,5% σε σύγκριση με το 2016 λόγω αποπαγοποίησης των απολαβών του προσωπικού του δημόσιου τομέα, της πρόσληψης προσωπικού για την άμυνα και την ασφάλεια καθώς και την αύξηση των κοινωνικών παροχών απόρροια των αυξήσεων για συντάξεις του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων σύμφωνα με τους αναλογιστικούς υπολογισμούς.

Τα επόμενα χρόνια, το 2018 και 2019 προβλέπεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης των πρωτογενών δημόσιων δαπανών θα φθάσει το 2,3% και 3,2% αντίστοιχα. Αναλυτικότερα η εικόνα των δημοσίων δαπανών για τη περίοδο 2015-2019 έχει ως ακολούθως:

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης 2015-2019

	2015	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
	τελικά	εκτίμηση		πρόβλ.		πρόβλ.		πρόβλ.	
	€ εκ	€ εκ		€ εκ		€ εκ		€ εκ	
	1	2	2/1	3	3/2	4	4/3	5	5/4
Απολαβές Προσωπικού	2.232	2.240	0,4	2.323	3,7	2.374	2,2	2.429	2,3
Ενδιάμεση Κατανάλωση	646	642	-0,7	653	1,8	663	1,6	676	2,0
Κοινωνικές Παροχές	2.469	2.511	1,7	2.573	2,5	2.653	3,1	2.739	3,2
Πληρωμές Τόκων	496	457	-7,9	447	-2,2	476	6,6	513	7,9
Επιχορηγήσεις	72	74	3,5	74	0,0	74	0,0	74	0,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	322	335	4,0	359	7,0	373	3,9	407	9,3
Άλλες	746	607	-18,6	591	-2,6	584	-1,1	610	4,4
ΣΥΝΟΛΟ	6.982	6.865	-1,7	7.018	2,2	7.196	2,5	7.448	3,5
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	6.486	6.409	-1,2	6.572	2,5	6.720	2,3	6.935	3,2

Το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να είναι πλεονασματικό, και ότι θα φτάσει το 3% του ΑΕΠ το 2019. Το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές ισοζύγιο, λαμβάνοντας υπόψη το χάσμα από το δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης, προβλέπεται να είναι επίσης πλεονασματικό και να κυμανθεί γύρω στο 3,4% του ΑΕΠ το 2019.

Κατά το 2015, το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 108,9% του ΑΕΠ, σε σχέση με 108,2% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Η αύξηση του δημόσιου χρέους εξηγείται κυρίως από το αποτέλεσμα του δημοσιονομικού ισοζυγίου που καθορίστηκε από την κεφαλαιοποίηση των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων κατά το υπό αναφορά έτος. Με βάση εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να τεθεί σε πτωτική πορεία από το 2016 και να περιορισθεί κάτω του 85% του ΑΕΠ το 2020.

Η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους είναι στενά συνυφασμένη με την διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων της τάξης του 3% του ΑΕΠ. Γι' αυτό η διατήρηση μιας συνετούς δημοσιονομικής πολιτικής όπως προβλέπεται και στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι σημαντική, αφού συντείνει στην τοποθέτηση και διατήρηση μιας πτωτικής πορείας του δημοσίου χρέους, ελευθερώνοντας έτσι χρηματοδοτικούς πόρους για ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η πορεία του δημοσίου χρέους για τα έτη 2014 -2020, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι χρηματοδοτικές ανάγκες, καθώς και το πρωτογενές ισοζύγιο.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Δημόσιο Χρέος	108,2	108,9	105,6	101,7	97,8	90,5	85,6
Χρηματοδοτικές Ανάγκες	10,3	13,2	7,0	3,0	5,1	11,3	9,2
Πρωτογενές Ισοζύγιο	2,6	2,7	2,2	1,9	2,3	3,0	3,0

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, εκτιμάται ότι το δημόσιο χρέος θα τεθεί σε πτωτική τροχιά από το 2016 και θα περιορισθεί στο 105,6% του ΑΕΠ. Ακολούθως, εκτιμάται ότι το 2017 και 2018 θα κατέλθει στο 101,7 και 97,8 ως ποσοστό του ΑΕΠ, αντίστοιχα, ενώ το 2019 το δημόσιο χρέος προβλέπεται να συρρικνωθεί περαιτέρω και να περιορισθεί στο 90,5% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί στο Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές για αξιολόγηση της δυναμικής του δημοσίου χρέους.

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

- Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 85,6% του ΑΕΠ το 2020 και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

- Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 15 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ φθάνοντας στο 100,4%. Εντούτοις, το σενάριο κρίνεται ως βιώσιμο εφόσον το δημόσιο χρέος ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία.
- Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, με το περιθώριο να αυξάνεται σταδιακά κάθε χρόνο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 94,7% του ΑΕΠ το 2020.
- Το εναλλακτικό σενάριο με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται κάτω του 100% του ΑΕΠ το 2020. Το δημόσιο χρέος ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Βασικό σενάριο	108.9	105.6	101.7	97.8	90.5	85.6
1. Αυξημένο πραγματικό επιτόκιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	108.9	106.5	103.3	100.3	93.7	89.4
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	108.9	107.7	106.3	105.5	101.5	100.4
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	108.9	107.5	105.4	103.4	97.9	94.7
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	108.9	107.8	105.9	104.1	98.7	95.6

Σημειώνεται ότι, οι πιο πάνω προβλέψεις δεν λαμβάνουν υπόψη τυχόν προσόδους από αποκρατικοποιήσεις κρατικών οργανισμών ή επιχειρήσεων, καθώς και έσοδα που τυχόν να προκύψουν από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων των υδρογονανθράκων. Δεν λαμβάνουν επίσης υπόψη την παραχώρηση περιουσιακών στοιχείων του κράτους προς την Κεντρική Τράπεζα με την απομείωση μέρους των υποχρεώσεων του κράτους προς αυτή. Σημειώνεται ότι, η προώθηση των αποκρατικοποιήσεων, πέραν της συμβολής τους στη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους, θα οδηγήσει σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και στη προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Τα δημόσια έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης αναμένεται την επόμενη τριετία να αυξηθούν σε συνάρτηση με την οικονομική δραστηριότητα και να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

Συνολικά Έσοδα Κεντρικής Κυβέρνησης 2015-2019 (Προϋπολογισμός)

	2015	2016 Προϋπολογισμός	2016 Αναθεωρημένος	2017 ΜΔΠ	2018 ΜΔΠ	2019 ΜΔΠ
Άμεσοι Φόροι	2153	2196	2142	2152	2247	2361
Έμμεσοι Φόροι	2693	2776	2719	2759	2869	3005
Μη Φορολογικά Έσοδα	995	968	940	969	995	1027
ΣΥΝΟΛΟ	5841	5940	5802	5880	6111	6392

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση καθορίζεται στα €6.150εκ., €6.250 εκ. και €6.350 εκ για το 2017, το 2018 και το 2019 αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της πολιτικής, όπως περιγράφεται στη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής στο Κεφάλαιο 2 και τη Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης στο Κεφάλαιο 3, πιο πάνω, τα ανώτατα όρια δαπανών ανά Υπουργείο χωρίς τις αποπληρωμές δανείων και των τόκων επικαιροποιούνται ως ακολούθως:

Συνολικές Δαπάνες κατά Υπουργείο⁶

	Τελικά 2015	Προϋπολ 2016	ΜΔΠ 2017	ΜΔΠ. 2018	ΜΔΠ 2019
	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.
Συνταγματικές Εξουσίες	51	62	61	61	61
Συνταγματικές Υπηρεσίες	27	23	24	24	24
Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	9	9	9	9	9
Άμυνας	296	319	352	352	352
Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	223	209	236	210	210
Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης	242	278	281	281	281
Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	32	42	37	37	37
Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	913	914	914	914	914
Εσωτερικών	460	502	504	504	504
Εξωτερικών	66	75	78	76	76
Οικονομικών	1466	1582	1600	1742	1842
Ανεξάρτητα Γραφεία	76	243	240	240	240
Παιδείας και Πολιτισμού	941	994	994	980	980
Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων	225	258	268	268	268
Υγείας	489	543	552	552	552
Σύνολο	5515	6054	6150	6250	6350

Ο καθορισμός των πιο πάνω οροφών δαπανών με βάση τα σημερινά δεδομένα και τις τρέχουσες εκτιμήσεις συμβάλλει στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Σημειώνεται ότι, τα ανώτατα συνολικά όρια δαπανών του ΣΠΔΠ 2017-2019 επικαιροποιούνται για το έτος 2017 σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2016 και του ΜΔΠ 2016-2018 λόγω ουσιαστικής διαφοροποίησης του μακροοικονομικού πλαισίου, καθώς και του δημοσιονομικού αποτελέσματος του 2015. Με την τροποποίηση αυτή των ανώτατων ορίων, οι δημοσιονομικοί στόχοι εξακολουθούν να επιτυγχάνονται.

Τονίζεται ότι, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων στηρίζεται στην τήρηση των ανωτάτων οροφών δαπανών. Οποιαδήποτε απόκλιση θα θέσει σε αμφιβολία την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και κατ' επέκταση την αξιοπιστία της κυπριακής οικονομίας. Γι' αυτό το λόγο κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που εξυπακούουν πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος. Η υποβολή νέων προτάσεων από τα

⁶Συνολικές δαπάνες κατά Υπουργείο εξαιρουμένων των αποπληρωμών και των δαπανών για τόκους.

Υπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες θα πρέπει να εντάσσεται στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών. Μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιπτώσεις θα εξετάζονται νέες προτάσεις μετά την έγκριση του προϋπολογισμού με την προϋπόθεση ότι οι αναγκαίες πιστώσεις θα καλύπτονται από εξοικονομήσεις χωρίς να διαφοροποιείται η συνολική οροφή του προϋπολογισμού και κατ' επέκταση να επηρεάζεται η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων. Όσον αφορά προτάσεις που τροποποιούν υφιστάμενες πολιτικές περιλαμβανομένων και της ένταξης έργων/ προγραμμάτων θα εξετάζονται νοουμένου ότι το δημοσιονομικό κόστος θα καλύπτεται από εξοικονομήσεις.

Σχετικά με την υλοποίηση νέων έργων, (κατασκευαστικά και υποδομής) σύμφωνα με τη μεθοδολογία που θα ακολουθείται, όλα τα νέα έργα πριν περιληφθούν στον προϋπολογισμό θα πρέπει να έχουν περάσει από την διαδικασία προεπιλογής δηλαδή να έχουν εγκεκριμένα Σημειώματα Έργων (Project Concept Notes-PCN). Σημειώνεται ότι, έργα με κόστος μικρότερο των €0,5 εκ δεν απαιτείται εγκεκριμένο Σημείωμα Έργου εκτός αν ο Υπουργός Οικονομικών αποφασίσει διαφορετικά.

Με βάση τα Σημειώματα Έργων, η αξιολόγηση για τη βιωσιμότητα θα γίνεται από τη ΓΔ – ΕΠΣΑ και για την οικονομική προσιτότητα από το Υπουργείο Οικονομικών.. Στο παρόν στάδιο θα εξαιρούνται από τη διαδικασία έργα που συγχρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία και έργα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Όσα έργα τυγχάνουν θετικής αξιολόγησης, θα κατατίθενται στο Υπουργικό Συμβούλιο για λήψη τελικής απόφασης με βάση τα πιο κάτω:

Για την εφαρμογή της διαδικασίας προεπιλογής των έργων ισχύουν τα ακόλουθα:

- (α) για έργα με κεφαλαιουχικό κόστος άνω του €0,5 εκ και χαμηλότερο των €5,0 εκ., δύναται να περιληφθεί σχετική πρόνοια στον προϋπολογισμό για έναρξη της υλοποίησης τους νοουμένου ότι υπάρχει το δημοσιονομικό περιθώριο και ικανοποιείται η ανώτατη οροφή του αρμόδιου Υπουργείου/Ανεξάρτητης Υπηρεσίας.
- (β) για έργα με κεφαλαιουχικό κόστος €5,0 εκ. και άνω και νοουμένου ότι υπάρχει το δημοσιονομικό περιθώριο και ικανοποιείται η ανώτατη οροφή του αρμόδιου Υπουργείου/Ανεξάρτητης Υπηρεσίας:
  - i. επιλογή των έργων για τα οποία θα διενεργηθεί μελέτη βιωσιμότητας και περίληψης των αναγκών πιστώσεων στον προϋπολογισμό για τη διεξαγωγή της μελέτης.
  - ii. εάν λόγω της φύσης τους δεν ενδείκνυται να ετοιμαστεί μελέτη βιωσιμότητας και νοουμένου ότι έχει ήδη παραχωρηθεί έγκριση από τον Υπουργό Οικονομικών, δύναται να περιληφθούν οι αναγκαίες πιστώσεις στον προϋπολογισμό για έναρξη της διαδικασίας υλοποίησής τους.

Νοείται ότι από την έναρξη της νέας διαδικασίας δεν θα πρέπει να προωθείται η διαδικασία υλοποίησης οποιωνδήποτε νέων μελετών, τεχνικών ή βιωσιμότητας, από τα σχετικά Άρθρα του κάθε Υπουργείου /Τμήματος /Ανεξάρτητης Υπηρεσίας. Τα έργα για τα οποία έχουν ήδη ξεκινήσει οι μελέτες θα τύχουν ξεχωριστής εξέτασης εντός του 2016 και θα δοθούν νέες οδηγίες από τον Υπουργό Οικονομικών.

Η διαδικασία αυτή θα ισχύει με τον Προϋπολογισμό του 2018 και το ΜΔΠ του 2018 – 2020. Επομένως κατά την ετοιμασία υποβολής του Πλαισίου Συμφιλίωσης στις αρχές του 2017 τα Υπουργεία θα μπορούν να περιλάβουν στις προτάσεις τους νέα έργα που έχουν τύχει θετικής αξιολόγησης με βάση τα Σημειώματα Έργων.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Το ΣΠΔΠ 2017-2019 ετοιμάστηκε αφού έλαβε υπόψη τόσο τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις της κυπριακής οικονομίας και ιδιαίτερα στον τραπεζικό τομέα, όσο και τις μακροοικονομικές προβλέψεις για την επόμενη τριετία και τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Υπάρχουν όμως σημαντικοί κίνδυνοι οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι του ΣΠΔΠ 2017-2019. Από πλευράς εσωτερικού περιβάλλοντος, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές.

Πρώτο, οι συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας λόγω του ακόμα πολύ ψηλού ποσοστού των μη-εξυπηρετούμενων δανείων. Παρόλα αυτά, το όλο πλαίσιο που έχει δημιουργηθεί θέτει τα κατάλληλα κίνητρα τόσο για τους δανειστές όσο και τους δανειζόμενους για να προσέλθουν στο τραπέζι το διαπραγματεύσεων για τη διευθέτηση των καθυστερημένων οφειλών τους. Συγκεκριμένα, η αποτελεσματική εφαρμογή κώδικα αναδιρθρώσεων της Κεντρικής Τράπεζας, η δημιουργία μονάδων διαχείρισης και ανάκτησης καθυστερημένων οφειλών στα τραπεζικά ιδρύματα, η εφαρμογή του πλαισίου πώλησης δανείων καθώς και η ύπαρξη του πλαισίου των εκποιήσεων και αφερεγγυότητας είναι, ανάμεσα σε άλλα, θετικές εξελίξεις που αναμένεται υποβοηθήσουν προς την κατεύθυνση επίλυσης του προβλήματος.

Δεύτερο, ενδεχόμενες υποχρεώσεις που δύναται να προκύψουν από δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό και αφορούν υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων καθώς και αποφάσεις της κυβέρνησης στα πλαίσια της εφαρμογής μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Τρίτο, μια επιβράδυνση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας ή χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής.

Ωστόσο, οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι είναι εξωτερικοί. Το οικονομικό περιβάλλον στην ΕΕ και ευρωζώνη εξακολουθεί να είναι σχετικά ασταθές, συμπεριλαμβανομένης της αβεβαιότητας που επικρατεί για την Ελλάδα, με ενδεχόμενες επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία. Επίσης, οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου περιλαμβανομένου και του μεταναστευτικού προβλήματος καθώς και οι εξελίξεις στη Ρώσο-Ουκρανική κρίση εξακολουθούν να είναι ρευστές, προκαλώντας αβεβαιότητα για την πορεία των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε. περιλαμβανομένου και της Κύπρου καθώς και της οικονομίας της Ρωσίας. Επιπρόσθετα των πιο πάνω, μια ενδεχόμενη έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε. (γνωστή ως «BREXIT»), αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς τόσο την οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης με προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στα πλαίσια της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών, περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που ήδη προωθούνται στο δημόσιο τομέα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων οργανισμών καθώς και στην ανάπτυξη και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους, στοχεύουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης που να επιτελεί με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες της.

Σε συνέχεια της μελέτης που διεξήχθη για τα οριζόντια θέματα εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Υπηρεσίας (σύστημα αμοιβών και όρων απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, σύστημα αξιολόγησης της απόδοσης του προσωπικού) και της διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς, διαμορφώθηκαν και προωθήθηκαν οι αναγκαίες μεταρρυθμιστικές δράσεις στη Βουλή των Αντιπροσώπων για μελέτη και ψήφιση. Τα σχετικά νομοσχέδια συζητήθηκαν σε τρεις συνεδρίες της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού, αλλά η διαδικασία δεν έχει ολοκληρωθεί. Με τα νομοσχέδια αυτά προβλέπεται η εισαγωγή:

- νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και την επιλογή υποψηφίων για πλήρωση των ανελικτικών θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας, με εισαγωγή και νέας κατηγορίας θέσεων, αυτής της «Διατμηματικής Προαγωγής», με σκοπό την ενίσχυση/ενθάρρυνση της κινητικότητας.
- νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων σε θέσεις προαγωγής και διατμηματικής προαγωγής και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.
- μηχανισμού που να διασφαλίζει την εξέλιξη του ύψους των δαπανών απασχόλησης στο Δημόσιο σε βιώσιμα επίπεδα.

Παράλληλα, για σκοπούς αποτελεσματικότερης αξιοποίησης του προσωπικού της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου, έχει κατατεθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων για μελέτη και ψήφιση, νομοσχέδιο που ρυθμίζει την κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου, καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημοσίου δικαίου.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Υπηρεσίας, έχουν διεξαχθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη **τομεακές μελέτες** οι οποίες εξετάζουν το ρόλο, τις αρμοδιότητες, την οργανωτική δομή και τη στελέχωση συγκεκριμένων Υπουργείων/ Υπηρεσιών/ Ανεξάρτητων Αρχών, το πλαίσιο για κατάργηση ή σύμπτυξη/ενοποίηση μη κερδοσκοπικών οργανισμών και δημόσιων εταιρειών, και την αναδιοργάνωση/ αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το πρώτο στάδιο των μελετών, το οποίο έχει ήδη ολοκληρωθεί, περιελάμβανε το Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη (ΥΕΕΒΤ), καθώς και τα Υπουργεία Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Παιδείας και Πολιτισμού, και Υγείας, με τους συνδεδεμένους τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου. Περιελάμβανε επίσης και την κατ' αρχήν μελέτη της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το δεύτερο στάδιο των μελετών αναδιάρθρωσης καλύπτει όλα τα υπόλοιπα Υπουργεία (το Υπουργείο Οικονομικών, περιλαμβανομένου και του Γενικού Λογιστηρίου και της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης, καλύπτεται από ξεχωριστή μελέτη, κάτω από τη Διαχείριση των Δημοσίων Οικονομικών), όπως:

- τα Υπουργεία Άμυνας, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, και Εξωτερικών, των οποίων οι μελέτες έχουν ολοκληρωθεί,
- τα Υπουργεία Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων, Εσωτερικών, Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, καθώς και οι σχετικοί με αυτά οργανισμοί δημοσίου δικαίου, οι μελέτες των οποίων έχουν ολοκληρωθεί. Οι μελέτες αναδιάρθρωσης που θα καλύψουν τις πλείστες Ανεξάρτητες Αρχές και Υπηρεσίες βρίσκονται σε εξέλιξη και αναμένονται να ολοκληρωθούν προσηχώς.

Στη βάση και των πορισμάτων των πιο πάνω μελετών αναδιάρθρωσης, τα εν λόγω Υπουργεία αναμένεται να υποβάλουν εισηγήσεις για προώθηση μεταρρυθμιστικών δράσεων. Στη συνέχεια, η Προεδρία σε συνεργασία με το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού θα καταθέσει στο Υπουργικό Συμβούλιο πρόταση με συγκεκριμένες μεταρρυθμιστικές δράσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, στην αλλαγή δομών και αρμοδιοτήτων. Απώτερος στόχος είναι η λειτουργία του κρατικού μηχανισμού να καταστεί πιο αποδοτική και αποτελεσματική και να επιτευχθούν συνέργειες οι οποίες θα συμβάλουν στην καλύτερη και ορθολογικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση μετά την οικονομική κρίση είναι συνεχής, ώστε να επιτυγχάνονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με τους ελάχιστους δυνατούς πόρους, σε ένα υγιές δημοσιονομικό πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό οι οργανισμοί της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα εξακολουθούν να εφαρμόζουν προγράμματα εκσυγχρονισμού, ούτως ώστε να διέπονται από εύκαμπτες οργανωτικές δομές και αποτελεσματικές διαδικασίες, να αξιοποιούν με πιο ευέλικτο τρόπο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στόχων τους και των κυβερνητικών πολιτικών στρατηγικής σημασίας.

Η διάρθρωση του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και οι υφιστάμενες πρακτικές και συστήματα προαγωγών/ ανέλιξης, κινητικότητας προσωπικού, διοίκησης απόδοσης και αμοιβών περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη στοχεύουν στα ακόλουθα:

(α) επίτευξη βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συνολική συγκράτηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου.

(β) επίτευξη μιας αποδοτικής και αποτελεσματικής Γενικής Κυβέρνησης και ευρύτερου δημόσιου τομέα.

(γ) περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Η επίτευξη των πιο πάνω στόχων επιδιώκεται μέσω μιας σειράς δράσεων οι οποίες ήδη υλοποιούνται και θα συνεχιστούν κατά την περίοδο 2017-2019. Οι δράσεις αφορούν:

(α) Επίτευξη βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου

Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, συνεχίζεται η εφαρμογή των πολιτικών συγκράτησης της απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση και ο περιορισμός του μεγέθους του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ούτως ώστε αυτό να παραμένει εντός του πλαισίου της οικονομικής ανάπτυξης. Οι πολιτικές και τα μέτρα που συμβάλλουν στην τήρηση της δέσμευσης αυτής, είναι τα ακόλουθα:

- Προώθηση της εισαγωγής Μηχανισμού που ρυθμίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του Κρατικού Μισθολογίου (απολαβές και συντάξεις) για διασφάλιση του σε βιώσιμα επίπεδα κλειδώνοντας παράλληλα τις διορθώσεις που έχουν επιτευχθεί την τελευταία τριετία. Συγκεκριμένα, έχει κατατεθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση σχετικό Νομοσχέδιο που εισάγει Μηχανισμό ο οποίος ρυθμίζει την παραχώρηση προσαυξήσεων ή/και γενικών αυξήσεων ή/και τιμαριθμικών αυξήσεων⁷ σε μισθούς και συντάξεις που προβλέπονται στον Κρατικό Προϋπολογισμό, συνυπολογίζοντας:
  - τα οικονομικά δεδομένα όπως αυτά εκφράζονται από τη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε ονομαστικούς όρους και
  - μεταβολές του Κρατικού Μισθολογίου που οφείλονται σε μεταβολές:
    - (i) του αριθμού των απασχολούμενων, τόσο από νέες προσλήψεις, όσο και από μεταφορά προσωπικού οργανισμών δημοσίου δικαίου εκτός Γενικής Κυβέρνησης σε οργανισμούς εντός Γενικής Κυβέρνησης
    - (ii) του αριθμού αφυπηρετήσεων και δικαιούχων σε συνταξιοδοτικά ωφελήματα.

Αντίστοιχη ρύθμιση προωθήθηκε για τον ευρύτερο δημόσιο τομέα μέσα από το διάλογο με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις όπου κατέληξε σε Συμφωνία Πλαίσιο στη βάση του πιο πάνω μηχανισμού για την περίοδο 2015 έως 2018.

- Διατήρηση του στόχου για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση, με στόχο ένα βιώσιμο μισθολόγιο στα πλαίσια των δημοσιονομικών δυνατοτήτων και περιθωρίων. Για το σκοπό αυτό, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια για τη μείωση της απασχόλησης, συνεχίζονται ως ακολούθως:
  - Συνέχιση της απαγόρευσης πλήρωσης κενών θέσεων Πρώτου Διορισμού, Προαγωγής και Πρώτου Διορισμού και Προαγωγής (υπαλληλικές θέσεις), καθώς και κενών θέσεων Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και εξέταση περιπτώσεων που δικαιολογούν εξαίρεση από την απαγόρευση, σύμφωνα με τη νενομισμένη διαδικασία.
  - Συνέχιση της μη δημιουργίας πρόσθετων μόνιμων θέσεων και της μη αναβάθμισης μισθοδοτικών κλιμάκων σε προσωπική βάση, τόσο για τις υπαλληλικές θέσεις όσο και για τις θέσεις Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση. Το μέτρο αυτό αφορά, ως θέμα πολιτικής και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

---

⁷ Σε σχέση με την ΑΤΑ, τα επιδόματα, οι μισθοί και οι συντάξεις θα αναπροσαρμόζονται, την 1η Ιανουαρίου έκαστου έτους, ως ακολούθως:

(i) Καταβολή του 50% του ποσοστού της αύξησης του υποκείμενου δείκτη της ΑΤΑ κατά το έτος που προηγείται του έτους αναφοράς σε σχέση με το προηγούμενο έτος του έτους αναφοράς.

(ii) Η πιο πάνω αναπροσαρμογή θα αναστέλλεται σε περίπτωση που κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους που προηγείται του έτους αναφοράς ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους διορθωμένος ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις είναι αρνητικός.

- ο Συνέχιση της απαγόρευσης προσλήψεων εργοδοτούμενων καθορισμένης διάρκειας, με εξαίρεση συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις, καθώς και τη συνέχιση της απαγόρευσης της αντικατάστασης υπαλλήλων που αποχωρούν από την υπηρεσία για οποιοδήποτε λόγο με νέες προσλήψεις εργοδοτούμενων καθορισμένης διάρκειας, με εξαίρεση συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις. Το μέτρο αυτό αφορά, ως θέμα πολιτικής τόσο τη Γενική Κυβέρνηση όσο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Με την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των υπηρετούντων υπαλλήλων μειώθηκε συνολικά κατά 4,167 άτομα, από την 1.1.2012 μέχρι τις 31.12.2015. Τα στοιχεία απασχόλησης ανά τομέα κατά τις ίδιες ημερομηνίες παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

Τομέας απασχόλησης	Απασχόληση την 1/1/2012	Απασχόληση στις 31/12/2015	Μεταβολή
Δημόσια Υπηρεσία: Σύνολο	19,529	17,386	-2,143
(α) Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργεία εξαιρουμένων των τομέων της Υγείας και της Παιδείας	13,819	12,044	-1,775
(β) Υγεία	5,332	5,211	-121
(γ) Εποχικό προσωπικό	378	131	-247
Παιδεία	12,789	12,359	-430
Δικαστική Υπηρεσία	104	113	9
Κυπριακός Στρατός	4,080	4,114	34
Αστυνομία	5,373	4,928	-445
Πυροσβεστική Υπηρεσία	723	627	-96
Κρατικοί Αξιωματούχοι	121	125	4
Ωρομίσθιο Κυβερνητικό Προσωπικό (μόνιμο και εποχικό)	9,548	8,448	-1,100
ΣΥΝΟΛΟ	52,267	48,100	-4,167

- Σταδιακή μείωση της απασχόλησης του εκπαιδευτικού προσωπικού έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις από τη γήρανση του πληθυσμού που οδηγεί σε αύξηση των δαπανών υγείας και συντάξεων και συνακόλουθα μείωση των δαπανών παιδείας λόγω μείωσης του αριθμού των μαθητών. Περαιτέρω, ενδεχόμενες νέες ανάγκες για αύξηση της απασχόλησης που προκύπτει από την εισαγωγή νέων θεσμών ή άλλων ρυθμίσεων θα πρέπει να αντισταθμίζεται από ανάλογη μείωση που θα προκύπτει από την επαναξιολόγηση, διαφοροποίηση και κατάργηση υφιστάμενων θεσμών. Το πιο πάνω θα πρέπει να συνδυαστεί με δράσεις για βελτίωση της απόδοσης των δαπανών παιδείας για βελτίωση των επιπέδων μάθησης και εκπαίδευσης.
- Συνέχιση της προσπάθειας για κατάργηση κενών μόνιμων θέσεων, σε συνέχεια της επίτευξης του στόχου του Μνημονίου για κατάργηση 1.880 θέσεων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ομαλή λειτουργία των Υπουργείων/Τμημάτων/Υπηρεσιών και Οργανισμών της Γενικής Κυβέρνησης. Σε περίπτωση μετατροπής συμβάσεων εργασίας εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου, ο Υπουργός Οικονομικών δυνατόν να αποφασίσει, μετά από σύσταση του Διευθυντή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού, την κατάργηση ισάριθμων κενών μόνιμων εγκεκριμένων θέσεων.

- Συνέχιση της πολιτικής περιορισμού του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και για την τριετία 2017-2019, με τη διατήρηση της εφαρμογής των ακόλουθων μέτρων:
  - ο Κλιμακωτή μείωση των απολαβών των συνταξιούχων και των εργαζομένων της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα.
  - ο Διατήρηση της συγκράτησης των επιδομάτων και αποζημιώσεων των εργαζομένων στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.
- Οι τρέχουσες δημοσιονομικές επιδώσεις και η ετοιμασία και εφαρμογή ενός συνετού προϋπολογισμού παρέχει την ευχέρεια και τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να μην παρατείνει την εφαρμογή της έκτακτης εισφοράς επί των απολαβών των υπαλλήλων και συνταξιούχων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Συγκεκριμένα, στα πλαίσια της εισαγωγής μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, μεταξύ άλλων περιλαμβανόταν και η επιβολή της έκτακτης εισφοράς η οποία εφαρμόστηκε από το Δεκέμβριο του 2011 μέχρι το Δεκέμβριο του 2016. Η ετήσια δημοσιονομική επίπτωση του μέτρου αυτού υπολογίζεται γύρω στα €76 εκ.

(β) Επίτευξη ενός αποδοτικού και αποτελεσματικού δημόσιου τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, μέτρα που συνεχίζουν να υλοποιούνται ή αναμένεται να υιοθετηθούν αφορούν στα πιο κάτω:

- Μεταρρύθμιση της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και την αποτελεσματική χρήση των πόρων του κράτους. Προς το σκοπό αυτό, υλοποιείται η αλλαγή στη μορφή του προϋπολογισμού (νέα μορφή ετοιμασίας και εκτέλεσης του προϋπολογισμού), με στόχο τη μετάβαση σε Προϋπολογισμό δραστηριοτήτων / αποτελεσμάτων (Activity Based Budgeting). Ο εν λόγω στόχος επιτυγχάνεται μέσω της ετοιμασίας Στρατηγικών Σχεδίων από κάθε δημόσιο οργανισμό σε τριετή βάση. Η κατανομή των πόρων γίνεται στη βάση των στόχων που θέτει το κάθε Υπουργείο στο Στρατηγικό του Σχέδιο. Στη συνέχεια εφαρμόζεται το Σύστημα Αξιολόγησης και Παρακολούθησης, το οποίο περιλαμβάνει δείκτες απόδοσης (KPIs) και αξιολόγησης σε σχέση με την υλοποίηση των στόχων και πολιτικών. Απαραίτητο επίσης εργαλείο για την παρακολούθηση της υλοποίησης του προϋπολογισμού αποτελεί το ετήσιο Πλάνο Δράσης το οποίο ετοιμάζεται από τον κάθε δημόσιο οργανισμό. Η πλήρης αντικατάσταση του υφιστάμενου προϋπολογισμού με τον προϋπολογισμό δραστηριοτήτων θα γίνει με την ολοκλήρωση του νέου μηχανογραφικού συστήματος.
- Εισαγωγή ενός νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων, το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων σε θέσεις προαγωγής και διατηρηματικής προαγωγής (δηλ. μέχρι την Κλ. Α13^(iv)) και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων. Οι σχετικοί Κανονισμοί εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο και εκκρεμούν στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση.
- Υιοθέτηση νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και επιλογή υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας σε ανελικτικές θέσεις στη δημόσια υπηρεσία, οι οποίες βασίζονται σε σύγχρονες μεθόδους και εργαλεία και με τις οποίες καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων και βαρύτητα για κάθε ένα από αυτά, με στόχο τη βέλτιστη αξιολόγηση της επάρκειας και των ικανοτήτων/δεξιοτήτων τους με αντικειμενικό, διαφανή και αξιοκρατικό τρόπο. Το σχετικό νομοσχέδιο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο και εκκρεμεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση.
- Αναδιοργάνωση Ανεξάρτητων Υπηρεσιών/Υπουργείων/Τμημάτων καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κρατικών Οργανισμών, στη βάση των Σχεδίων Δράσης που ετοιμάζονται στα πλαίσια των μελετών που αφορούν στα τομεακά θέματα, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους.

- Συνέχιση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφασή του με αρ. 78.292 και ημερ. 4.2.2015 και το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, της Διαφάνειας και της Βελτίωσης της Εξυπηρέτησης του Πολίτη.
- Αξιοποίηση των εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων, περιλαμβανομένου και του ωρομίσθιου προσωπικού για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Κύρια πλεονεκτήματα της κινητικότητας είναι η δυνατότητα ικανοποίησης αναγκών σε προσωπικό όπως αυτές ανακύπτουν, η αξιοποίηση των εμπειριών και ικανοτήτων των υπαλλήλων και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους για απόδοση. Τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για την κινητικότητα έχουν πλέον ενισχυθεί και αποτελούνται από τα ακόλουθα:
  - ο θεσμός της εναλλαξιμότητας, στον οποίο έχουν πλέον ενταχθεί όλοι οι εργοδοτούμενοι αορίστου χρόνου (πλην αυτών που υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας), διευρύνοντας τη συνολική αριθμητική δύναμη του εναλλάξιμου προσωπικού κατά 50%
  - οι θεσμοί της ανάθεσης καθηκόντων και απόσπασης, οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα σε κάθε Υπουργείο/Ανεξάρτητη Υπηρεσία να διαχειρίζεται το προσωπικό της με περισσότερη ευελιξία και αποτελεσματικότητα χωρίς την εμπλοκή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού
  - η λειτουργία εσωτερικής αγοράς εργασίας στη Δημόσια Υπηρεσία μέσω της οποίας οι ίδιοι οι υπάλληλοι μπορούν να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για απασχόληση σε άλλες θέσεις απ' αυτές που κατέχουν
  - η θέσπιση νομικού πλαισίου που ρυθμίζει την κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημοσίου δικαίου, για το οποίο έχει ετοιμαστεί σχετικό νομοσχέδιο που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο και εκκρεμεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση.

(γ) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο δημόσιο τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, μέτρα που αναμένεται να υιοθετηθούν αφορούν στα ακόλουθα:

- Παροχή μαθησιακής υποστήριξης σε κάθε Υπουργείο από την Κυπριακή Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης (ΚΑΔΔ), με αντικείμενο την ετοιμασία μαθησιακών πλάνων τα οποία θα είναι συνδεδεμένα με το Στρατηγικό Προγραμματισμό του κάθε Υπουργείου.
- Παροχή μαθησιακών δραστηριοτήτων για ικανοποίηση των μαθησιακών αναγκών που απορρέουν από τα μαθησιακά πλάνα των Υπουργείων
- Μαθησιακή και συμβουλευτική υποστήριξη μεταρρυθμίσεων και αλλαγών (π.χ. Μεταρρύθμιση της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών (PFM), Εισαγωγή νέου Συστήματος Διαχείρισης της Απόδοσης στη Δ.Υ, Θέματα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (e-government), Θέματα Απλοποίησης Διαδικασιών και Έξυπνης Ρύθμισης)
- Παροχή μαθησιακών δραστηριοτήτων βασικής κατάρτισης (π.χ Εκπαίδευση Γενικού Γραμματειακού Προσωπικού, Εκπαίδευση Γενικού Διοικητικού Προσωπικού, Εκπαίδευση στην Κυπριακή Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση σε Θέματα Ε.Ε, Εκπαίδευση σε θέματα ισότητας, καταπολέμησης της βίας & κάθε είδους των διακρίσεων, Εκπαίδευση σε Θέματα Ασφάλειας και Υγείας)

- Παροχή μαθησιακής και συμβουλευτικής υποστήριξης για θέματα οργανωσιακής ανάπτυξης μέσω της χρήσης των εργαλείων του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης (CAF) και του Δομημένου Δημοκρατικού Διαλόγου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα οι κυριότεροι οικονομικές δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2012 έως 2019.

	2012	2013	2014	2015 ^ε	2016 ^π	2017 ^π	2018 ^π	2019 ^π
Ρυθμός μεταβολής								
ΑΕΠ	-2,4	-5,9	-2,5	1,6	2,2	2,5	2,5	2,5
Εγχώρια Ζήτηση	-4,3	-8,5	-1,1	2,9	2,1	2,1	2,2	2,3
Κατανάλωση	-1,4	-5,5	-1,5	1,7	1,6	1,8	2,0	2,2
Ιδιωτική Κατανάλωση	-0,8	-5,9	0,6	1,9	2,0	2,2	2,4	2,6
Δημόσια Κατανάλωση	-3,7	-4,1	-9,0	1,1	0,0	0,2	0,3	0,3
Πάγιες Επενδύσεις	-20,5	-15,2	-18,0	14,0	5,0	4,7	3,5	3,5
Αποθέματα ¹	0,9	-1,5	2,9	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Εξωτερικό Ισοζύγιο ¹	1,9	2,7	-1,5	-1,3	0,2	0,3	0,3	0,2
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-1,1	1,8	-0,5	1,9	2,7	3,2	3,4	3,6
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-4,4	-3,0	2,0	4,0	2,4	2,6	3,0	3,2
Διαφορά πραγματικού ΑΕΠ με δυνητικό ΑΕΠ (ως % του δυνητικού ΑΕΠ)	-2,2	-6,0	-6,8	-5,3	-4,3	-3,1	-1,9	-0,7
Εναρμονισμένος Ρυθμός Πληθωρισμού	3,1	0,4	-0,3	-1,5	-0,7	0,5	1,6	2,0
Ποσοστό Ανεργίας	11,8	15,9	16,1	15,0	13,5	12,5	11,5	10,0
Αύξηση Απασχόλησης	-3,2	-6,0	-2,3	0,9	1,2	1,5	1,5	1,5
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	-20,5	-15,2	-18,0	14,0	5,0	4,7	3,5	3,5
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱ	-15,0	-4,9	-8,9	-1,0	-0,4	-0,5	-0,2	0,4
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱⁱ	-5,8	-4,9	-0,2	0,0	-0,4	-0,5	-0,2	0,4
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱⁱⁱ	-12,1	-1,8	-6,0	1,8	2,2	1,9	2,3	3,0
Έσοδα (% του ΑΕΠ)	36,1	36,5	39,8	39,0	38,4	37,9	37,7	37,8
Δαπάνες (% του ΑΕΠ)	51,1	41,4	48,7	40,1	38,7	38,4	37,9	37,4
Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	79,3	102,5	108,2	108,9	105,6	101,7	97,8	90,5

ε: εκτίμηση   π: πρόβλεψη

ⁱ Συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων ύψους 10%, 8.7% και 1% του ΑΕΠ για τα έτη 2012, 2014 και 2015 αντίστοιχα.

ⁱⁱ Δεν συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων.

ⁱⁱⁱ Συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων.